

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.Σ.

Π.Μ.Σ. ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τίτλος Εργασίας :

**Ο τουρκικός αναθεωρητισμός και η στάση της Ελλάδας και των
διεθνών οργανισμών – Ιστορική και νομική προσέγγιση**

Όνοματεπώνυμο : Μπλάντου Σταυρούλα

Αρ. Μητρώου : mad21028

Μάρτιος 2022

Περιεχόμενα

<u>Εισαγωγή</u>	5
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Τουρκικός Αναθεωρητισμός</u>	6
Μία σύντομη αναφορά.....	6
Χαρακτηριστικά αναθεωρητισμού.....	6
Αναθεωρητισμός εντός ΝΑΤΟ.....	8
Γεωστρατηγική αξία και διεθνή θέση.....	8
Περιφερειακή δύναμη.....	10
Πρόβλημα εσωτερικής συνοχής.....	13
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Πολιτική Μηδενικών Προβλημάτων. Οι σχέσεις με τα άλλα κράτη</u>	15
<u>Ελλάδα</u>	15
Ελληνοτουρκικές σχέσεις στο πέρασμα των χρόνων. Ιστορική αναδρομή.....	15
Οι σχέσεις και επεισόδια τις τελευταίες δεκαετίες	17
Αμφισβητήσεις και διεκδικήσεις εις βάρος της Ελλάδας.....	18
Επιχειρησιακός έλεγχος Αιγαίου.....	18
Παραβιάσεις διεθνών κανονισμών – Εθνικού εναέριου χώρου.....	18
Υφαλοκρηπίδα	19
Αποστρατικοποίηση.....	19
Μειονότητες.....	20
Γαλάζια Πατρίδα	20
Οι προκλήσεις τα τελευταία χρόνια.....	21
<u>Κύπρος</u>	23
<u>Συρία</u>	24
<u>Ιράκ</u>	25
<u>Ιράν</u>	25
<u>Ισραήλ</u>	26

<u>Σχέσεις Τουρκίας με Η.Π.Α., Ρωσία και Ε.Ε.</u>	26
<u>Σχέσεις Τουρκίας-Η.Π.Α.</u>	27
<u>Σχέσεις Τουρκίας-Ρωσίας</u>	27
<u>Σχέσεις Τουρκίας-Ε.Ε.</u>	28
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Διεθνής συμβάσεις και συμφωνίες</u>	29
Γιατί η Συνθήκη της Λωζάννης είναι ακόμα ισχυρή.....	29
Η ιστορία της, οι προβλέψεις της και ο τουρκικός αναθεωρητισμός.....	29
Η συμφωνία Σάϊκς-Πικό (SYKES-PIKOT, Μάιος 1916)	29
Απώλειες και οφέλη.....	30
Συνθήκη Σεβρών (10 Αυγούστου 1920)	30
Συνθήκη Λωζάννης (1923)	32
Η Συνθήκη της Λωζάννης για Ύμβρο και Τένεδο.....	33
Δεκαετία 1930 και μετά.....	34
Ελληνοτουρκική προσέγγιση («Διπλωματία των Σεισμών»)	35
Πρωτόκολλο Παπούλια-Γιλμάζ (Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης)	35
Συμφωνία Ελσίνκι (1999).....	35
Διερευνητικές συνομιλίες	36
Πώς το Μνημόνιο μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης προσκρούει σε κανόνες Διεθνούς δικαίου.....	36
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η στάση της Ελλάδας</u>	37
Το στρατηγικό δόγμα	37
Η κατάσταση πριν τη μεταπολίτευση.....	37
1974-1981 Πρώτες κυβερνήσεις μετά την δικτατορία.....	37
1981-1989.....	38
1990-2000.....	38
2000 και μετά.....	39
Τελευταία χρόνια-Σημερινή εποχή.....	39

Τι πρέπει να κάνει η Ελλάδα.....	40
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η στάση της διεθνούς κοινότητας και των διεθνών οργανισμών απέναντι στην Τουρκία.....</u>	43
<u>Ευρωπαϊκή Ένωση.....</u>	43
<u>ΝΑΤΟ.....</u>	45
<u>Χώρες που ευνοούν την Τουρκία.....</u>	46
<u>Γερμανία.....</u>	46
<u>Ιταλία.....</u>	47
<u>Ηνωμένο Βασίλειο.....</u>	47
<u>Η.Π.Α.</u>	47
<u>Ο.Η.Ε. – Συμβούλιο ασφαλείας.....</u>	48
<u>Επίλογος.....</u>	50
<u>Βασικοί Όροι.....</u>	53
<u>Βιβλιογραφία.....</u>	56

Εισαγωγή

Η εργασία αναφέρεται στον τουρκικό αναθεωρητισμό. Παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της αναθεωρητικής δύναμης, η στάση και η συμπεριφορά της απέναντι στα αλλιά κράτη. Η Τουρκία γνωρίζει την γεωστρατηγική της αξία και θέλει να καταστεί περιφερειακή δύναμη με κάθε μέσο και σκοπό, παραβιάζοντας το διεθνές δίκαιο και τις συμβάσεις.

Ακόμα βλέπουμε την συμπεριφορά της Τουρκίας απέναντι στην Ελλάδα, με μια ιστορική ανάδρομη που φτάνει μέχρι τη σημερινή εποχή, όπου παρουσιάζονται οι παραβιάσεις και οι διεκδικείες απέναντι στη χώρα μας. Γίνεται ακόμα αναφορά και για τη συμπεριφορά της απέναντι και σε άλλες γειτονικές χώρες και τις πρακτικές που χρησιμοποιεί. Καταδεικνύεται το ποσό επικίνδυνη μπορεί να γίνει για όλες τις χώρες και όχι μόνο για τους γείτονες της. Επιπλέον παρουσιάζεται και η στάση της ΗΠΑ, Ε.Ε και Ρωσίας απέναντι στην Τουρκία.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα χαρακτηριστικά της Τουρκίας ως αναθεωρητικό κράτος. Αναλύεται η γεωστρατηγική της αξία και η διεθνή θέση που κατέχει και η προσπάθεια της να καταστεί περιφερική δύναμη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η πολιτική που χρησιμοποιεί έναντι των γειτόνων της, την «πολιτική μηδενικών προβλημάτων» και κατά ποσό λειτουργεί και φέρνει αποτέλεσμα.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στις διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες που καθορίζουν τις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας μέχρι και σήμερα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η στάση της Ελλάδας απέναντι στην Τουρκία. Το στρατηγικό δόγμα που χρησιμοποιεί, όπως και το τι πρέπει να κάνει για να ενισχύσει τον εαυτό της.

Στο πέμπτο βλέπουμε την στάση της διεθνούς κοινότητας απέναντι στην αναθεωρητική Τουρκία και τις σχέσεις εμπορικές, οικονομικές που έχει χτίσει με χώρες που την ενδιαφέρει.

Η εργασία βασίζεται στην άντληση στοιχείων από την ανάλυση πηγών. Οι πηγές είναι τα βιβλία και τα άρθρα που μελετήθηκαν σχετικά με το θέμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Τουρκικός Αναθεωρητισμός

Μία σύντομη αναφορά

Η άνοδος του Ταγίπ Ερντογάν το 2003 στην εξουσία δεν σήμανε την έναρξη του τουρκικού αναθεωρητισμού, ο οποίος προϋπήρχε και θα υπάρχει και μετά την αλλαγή εξουσίας. Αποτελεί γεγονός ότι δεν είναι κάτι συγκυριακό αλλά οφείλεται σε πολιτικές εξελίξεις και σε δομικούς παράγοντες που αφορούν τον καταμερισμό της παγκόσμιας ισχύος και πλούτου. Η ανατολή αποτελεί το νέο κέντρο βάρους της παγκόσμιας οικονομίας, γεγονός που εντείνει τον ανταγωνισμό της Δύσης με τις ανερχόμενες ασιατικές δυνάμεις. Η γεωγραφική θέση της Τουρκία και το μέγεθος του πληθυσμού της, την καθιστούν σημαντικό παίκτη της περιοχής και όλοι επιθυμούν να έχουν με το μέρος τους. Οι πολιτικοί της χώρας γνωρίζουν αυτά τα χαρακτηριστικά και τα εκμεταλλεύονται για να προωθούν τα σχέδια τους.

Η επίσημη άποψη της Τουρκίας είναι ότι αποτελεί την ανερχόμενη περιφερειακή δύναμη στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Η Τουρκία θεωρεί ότι περιορίζεται από τις διεθνείς συνθήκες και τα όρια που της βάζουν, κυρίως από τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923 και το Δίκαιο της Θάλασσας. Αισθάνεται αδικημένη και διεκδικεί με τον τρόπο της περισσότερα. Η αίσθηση αυτή την ωθεί να προσπαθεί να αλλάξει το νομικό καθεστώς στις θάλασσες και το εδαφικού status quo υπέρ της. Αυτές οι αλλαγές βέβαια θα συντελεστούν εις βάρος της Ελλάδας και των άλλων γειτονικών της χωρών, με αώτερο σκοπό την αποκατάσταση της δικαιοσύνης και του ζωτικού της χώρου, όπως η ίδια τον αντιλαμβάνεται.

Οι χώρες που εμφανίζουν αναθεωρητικές πολιτικές έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Κάποιες από αυτές είναι να υπάρχει οικονομία με δυνατότητα να χρηματοδοτεί φανερές και μυστικές προσπάθειες επιρροής, οι ένοπλες δυνάμεις να είναι απόλυτα ελεγχόμενες, να υπάρχει προδιάθεση για εθνικισμό σε πολιτικά θέματα και ζητήματα ασφαλείας, να υφίσταται υπερσυγκέντρωση εξουσιών και έντονη προσπάθεια επιρροής σε γειτονικά κράτη με χρήση μυστικής και εξαναγκαστικής διπλωματίας. Όλα τα παραπάνω τα διαθέτει η Τουρκία σήμερα.

Είναι προφανές ότι ο αναθεωρητισμός είναι ένα δομικά συστατικό του τουρκικού κράτους που εφαρμόζει στην εξωτερική πολιτική και προέρχεται από ρεαλιστικά προτάγματα ή από ιδεολογικοποιημένο πλαίσιο.

Χαρακτηριστικά αναθεωρητισμού

Ο Ερντογάν για να πετύχει τους επεκτατικούς στόχους της προσωπικής του ατζέντας, εργαλειοποιεί τις οικονομικές σχέσεις. Η χώρα του έχει αναπτύξει οικονομικές συνδιαλλαγές με άλλα κράτη, οι οποίες έδωσαν στην Τουρκία την δικαιολογία για να προωθεί τα συμφέροντα της σε πολλαπλά επίπεδα. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η δημιουργία στρατιωτικών βάσεων σε Κατάρ και Σομαλία για την προάσπιση των οικονομικών συμφερόντων που έχει αναπτύξει στην περιοχή, ασκώντας επιρροή και επηρεασμό μέσω της προβολής ισχύος. Ουσιαστικά

εκμεταλλεύεται τις οικονομικές σχέσεις, δημιουργώντας ερείσματα που ανατρέπουν τις ισορροπίες προς όφελος της, αδιαφορώντας για τα δικαιώματα των υπολοίπων κρατών στη περιοχή.

Για να συντελεστούν αλλαγές στο status quo θα πρέπει η στρατιωτική ηγεσία και οι ένοπλες δυνάμεις να ακολουθούν κατά γράμμα τις εντολές και τις επιθυμίες του αρχηγού του κράτους. Επιπρόσθετα η μείωση της εξάρτησης από εξωτερικούς παράγοντες αναφορικά με τους εξοπλισμούς και την αμυντικής βιομηχανίας, παράλληλα με ανάπτυξη της, δίνουν ένα σημάδι για του μακροχρόνιους στόχους του κράτους. Τα τελευταία χρόνια και ειδικά μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα του 2016, ο τούρκος πρόεδρος ενίσχυσε την επιρροή του στις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις. Η στρατιωτική ηγεσία και οι ένοπλες δυνάμεις ακολουθούν κατά γράμμα τις εντολές του προέδρου και να εκτελεί πρόθυμα κάθε επιχείρηση ειρηνευτική ή ασφαλείας.

Ο τούρκος πρόεδρος πρέπει να εφεύρει ένα αφήγημα για το εσωτερικό κοινό της χώρας, το οποίο θα δικαιολογεί πειστικά την επιθυμία του για αλλαγή του status quo και τις αναπόφευκτες απώλειες που προέρθουν από αυτό. Η απάντηση βρίσκεται στην απόπειρα να βαφτιστεί η επιθετική τουρκική εξωτερική πολιτική ως ζήτημα εθνικής ασφάλειας, εξ ου και το δόγμα της “Προωθημένης Άμυνας” (Forward Defense) το οποίο υπαγορεύει την ανάγκη προληπτικής αντιμετώπισης των απειλών που υποθετικά αντιμετωπίζει η Τουρκία. Η στρατιωτική επιχείρηση “Κλάδος Ελαίας” στη Συρία, που αποσκοπεί στην αποτροπή δημιουργίας αυτόνομης ή ημι-αυτόνομης κουρδικής οντότητας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα.

Αναφορικά με την χώρα μας η Τουρκία έχει αναπτύξει στο Αιγαίο το σχέδιο με την ονομασία “Γαλάζια Πατρίδα”. Προτάσσει το σχέδιο αυτό για να αντιμετωπίσει τις βλέψεις της χώρας μας άλλα και της ΕΕ γενικότερα ,για ενεργειακή εκμετάλλευση στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Για να γίνει πιο πειστικό το όλο αφήγημα γίνεται και επίκληση σε εμμονές και στερεότυπα όπως το σύνδρομο των σεβρών που θεωρεί ότι οι τούρκοι βγήκαν ζημιωμένοι από τη συνθήκη.

Πέρα απ τον έλεγχο των ενόπλων δυνάμεων υπάρχουν και άλλα απαραίτητα συστατικά για τον αναθεωρητισμό. Αυτά είναι ο αποτελεσματικός έλεγχος των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η συγκέντρωση υπέρμετρων εξουσιών στο πρόσωπο του επικεφαλής του κράτους. Το πολιτικό σκηνικό στην Τουρκίας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί υγιές. Στη γείτονα με φροντίδα του πρόεδρου Ερντογάν έχει εγκατασταθεί μηχανισμός που του επιτρέπει να έχει τον απόλυτο έλεγχο νευραλγικών τομέων της λειτουργίας του κράτους. Αυτός ο μηχανισμός του εξασφαλίζει απόλυτη εξουσία και ελευθερία κινήσεων. Τρανταχτό παράδειγμα αυτής του της τακτικής είναι η δήλωσή που είχε κάνει ως δήμαρχος Κωνσταντινούπολης, ότι “Η δημοκρατία είναι σαν ένα τραμ. Όταν φτάσουμε στη στάση μας, κατεβαίνουμε. Η δημοκρατία δεν είναι αυτοσκοπός, είναι ένα εργαλείο”.

Η Τουρκία στην εξωτερική της πολιτική, δημιουργεί καιροσκοπικές συμμαχίες με σκοπό την αποκόμιση οφελών και αποδεικνύεται σταθερά αναθεωρητική. Προσπαθεί να αποκομίσει οφέλη τα οποία υπηρετούν σταθερούς και μακροπρόθεσμους στόχους, όπως επίσης και να τα ντύσει με θρησκευτικές ή πολιτιστικές εκφάνσεις για να τύχουν θετικής απήχησης και να γίνονται αποδεκτές από τη διεθνή κοινότητα. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το παράνομο τουρκολιβυκό μνημόνιο. Παράλληλα πέρα από την δημιουργία πρόσκαιρων φιλιών δεν διστάζει να έρθει σε ελεγχόμενη αντιπαράθεση ακόμα και με υπερδυνάμεις όπως οι ΗΠΑ για την προμήθεια των πυραύλων S-400.

Η Τουρκία στην προσπάθεια της να αποδείξει ότι είναι μία από τις μεγάλες πλανητικές δυνάμεις, ανοίγει ζητήματα και παράλληλα μετράει αντιδράσεις. Σε περίπτωση που οι αντιδράσεις είναι χλιαρές ή ανύπαρκτες όπως στις περιπτώσεις των γεωτρήσεων στην Κυπριακή ΑΟΖ ή της μετατροπής της Αγίας Σοφίας σε τζαμί, αποθρασύνεται ακόμη περισσότερο. Προχωρά στο επόμενο βήμα προκλήσεων και αμφισβητήσεων και έτσι κατατάσσεται στην κατηγορία του αναθεωρητικού κράτους πληρώνοντας όλες τις προϋποθέσεις.

Αναθεωρητισμός εντός ΝΑΤΟ

Όσα κράτη δεν εντοπίζουν τα ζητήματα που προκύπτουν από τον τουρκικό αναθεωρητισμό απλά είναι κοντόφθαλμα και δεν βλέπουν το γενικότερο πλαίσιο. Θεωρούν πως τα συμφέροντα τους δεν κινδυνεύουν από τον τουρκικό αναθεωρητισμό. Το συγκεκριμένο ζήτημα τους αφορά όλους γιατί έτσι λειτουργεί ο αναθεωρητισμός. Το πρόβλημα του αναθεωρητισμού είναι απλά πότε θα έρθει η σειρά σου και όχι το αν θα έρθει. Το μόνο που πρέπει να κάνει κάποιος είναι να αναζητήσει δηλώσεις όπως αυτές του Τούρκου πρέσβη στην Αθήνα, ότι η Τουρκία κάνει πάντα αυτό που λέει. Ο αναθεωρητισμός δεν αποτελεί μόνο τουρκοελληνικό πρόβλημα.

Οι επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας είναι στο κατώφλι της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής. Δείγμα των βλέψεων αυτών είναι οι δηλώσεις Ερντογάν ότι "Η ανάσταση της Αγίας Σοφίας είναι ένας από καρδιάς χαιρετισμός σε όλες αυτές τις συμβολικές πόλεις πολιτισμού από τη Μπουχάρα έως την Ανδαλουσία" και "προάγγελος της απελευθέρωσης του τεμένους Αλ-Άκσα στην Ιερουσαλήμ". Για τον Ερντογάν είναι πολύ εύκολο να δημιουργήσει έναν εχθρό για να χτίσει το αφήγημα του πάνω σε αυτό και να εγείρει ένα "δήθεν" πολιτιστικό ή θρησκευτικό ζήτημα. Η τακτική του αυτή επιβάλλει να ληφθούν πρωτοβουλίες πριν η κατάσταση ξεφύγει από τον έλεγχο, γιατί ο οπαδός του αναθεωρητισμού απειλείται από όλους.

Γεωστρατηγική αξία και διεθνή θέση

Η Τουρκία πάντα κατείχε ξεχωριστή θέση στα μάτια των δυτικών, γιατί ο χώρος που κατείχαν οι Οθωμανοί Τούρκοι, περιόριζε την εξάπλωση της Τσαρικής Ρωσίας προς τα Βαλκάνια και γενικότερα τον ευρασιατικό Νότο.

Η Τουρκία και μετά την σύσταση Τουρκικής Δημοκρατίας πάντα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των Βρετανών και αργότερα των Αμερικανών. Μοναδική εξαίρεση των παραπάνω είναι η προσέγγιση με τους Σοβιετικούς κατά την Μικρασιατική Εκστρατεία (1919-1922) και ίσως η δήθεν ουδετερότητα στο Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Η Τουρκία πάντα είχε πολυδιάστατο ρόλο στην εξωτερική πολιτική και αρχιτεκτονική ασφαλείας της Αμερικανικής υπερδύναμης, που είναι ο πυρήνας του Δυτικού κόσμου.

Η Τουρκία αδιαμφισβήτητα κατέχει ξεχωριστή γεωγραφικά και γεωπολιτικά θέση, λόγω του γεγονότος πως συνδέει την Ευρώπη με την Ασία και την Αφρική. Η Τουρκία θεωρείται από τις ΗΠΑ πολύ σημαντική χώρα για τον έλεγχο της κατάστασης στη Μέση Ανατολή. Επίσης θεωρεί πως μπορεί να σταθεί ως ανάχωμα σε προσπάθεια επέκτασης του ρωσικού ελέγχου στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Είναι γεγονός πως παρόλες τις διαφωνίες και τις επικρίσεις στην Τουρκία οι μεγάλες δυνάμεις συνεχίζουν να προσφέρουν διακριτική μεταχείριση υπέρ της λόγω, της γεωπολιτικής και γεωοικονομικής της θέσης.

Η υπερήπειρος της Ευρασίας είναι το κέντρο της υδρογείου και χωρίζεται σε δυο ζώνες το Heartland και το Rimland, σύμφωνα με την Αγγλοσαξονική γεωπολιτική θεωρία., Η Ρωσία που αποτελεί την ευρασιατική χερσαία δύναμη ηγεμονεύει σχεδόν όλο το Heartland. Οι ΗΠΑ, η Βρετανία και η Γαλλία δηλαδή οι δυτικές ναυτικές δυνάμεις ηγεμονεύουν το Rimland. Η Ρωσία, τα κράτη της Κεντρικής Ασίας, μαζί με το βορειοανατολικό μέρος της Ανατολικής Ευρώπης αποτελούν το Heartland. Η ευρασιατική παράκτια ζώνη, η οποία ξεκινά από την Σκανδιναβία και εμπεριέχει το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης, μαζί με την Μέση Ανατολή, την Ινδική υποήπειρο και το μεγαλύτερο μέρος της Κίνας είναι στην ουσία το Rimland.

Το Rimland ελέγχεται από το 1945 από το πολεμικό ναυτικό των ΗΠΑ. Η Τουρκία είναι κομβικό μέρος του και αποτελεί το φυσικό εμπόδιο ανάμεσα στη Ρωσία και την Ανατολική Μεσόγειο. Μέσω του ελέγχου των Στενών του Βοσπόρου λόγω της γεωγραφικής της θέσης στο Rimland, η Τουρκία μπορεί να μπλοκάρει τον Ρωσικό στόλο την κάθοδο του Ρωσικού στόλου της Μαύρης Θάλασσας να εισέλθει στο Αιγαίο και από εκεί στην Ανατολική Μεσόγειο. Το πόσο κρίσιμη είναι αυτή η δυνατότητα φαίνεται τα τελευταία με την ανάμειξη της Ρωσίας στο Συριακό εμφύλιο και στη Λιβύη, αφού πρέπει να εφοδιάζει της στρατιωτικές της βάσεις. Πέρα από αυτό η Τουρκία σαν μέρος του Rimland, είναι τοποθετημένη γεωγραφικά βορειοδυτικά της Μέσης Ανατολής, ενώ συνορεύει και με τη Ρωσία στον Καύκασο. Δεδομένων όλων των παραπάνω η Τουρκία είναι μια προκεχωρημένη βάση για τους δυτικούς για τις επιχειρήσεις τους στη Μέση Ανατολή. Επίσης διαθέτει το δεύτερο μεγαλύτερο στρατό εντός NATO.

Εκτός από τη σημαντική θέση που κατέχει στο Rimland, η Τουρκία έχει εκτεταμένη πρόσβαση στο Heartland. Η πρόσβαση αυτή είναι γεωγραφική και έχει να κάνει με την πολιτισμική και θρησκευτική συγγένεια με τους λαούς του κεντρικού

Heartland. Οι χώρες των λαών αυτών είναι επίσης πλούσιες σε αποθέματα υδρογονανθράκων. Η θέση αυτή λοιπόν σε συνδυασμό με τους αγωγούς και διατρέχουν τη χώρα έχουν καταστήσει την Τουρκία σε ενεργειακό κόμβο.

Το δόγμα του Νεο-οθωμανισμού που διέπει πλέον την Τουρκία, κάνει τη Ρωσία να την βλέπει άκρως ανταγωνιστικά. Η Άγκυρα προσπαθεί να εξαπλώσει την επιρροή της, λειτουργώντας πλέον σαν εντολοδόχος-τοποτηρητής της Δύσης, σε ένα τεράστιο γεωγραφικό χώρο, από την Μέση Ανατολή μέχρι την Κεντρική Ασία, στοχεύοντας παράλληλα στην αποδυνάμωση της Ρωσίας, ώστε οι Αμερικανοί να επικεντρωθούν στον Ειρηνικό και στην ανάσχεση της αναδυόμενης υπερδύναμης της Κίνας. Επομένως η Τουρκία εξυπηρετεί ένα διττό ρόλο για του δυτικούς, δηλαδή χρησιμοποιείται είτε αμυντικά είτε επιθετικά απέναντι στην Ρωσία.

Το πραξικόπημα του 2016 έφερε πιο κοντά την Τουρκία και την Ρωσία αφήνοντας κατά μέρος τις διαφορές τους. Επίσης η ανάγκη της Τουρκίας για υποστήριξη εκτός Δύσης αναφορικά με τη δημιουργία Κουρδικού κράτους την οδήγησε να κάνει στροφή 180 μοιρών στην εξωτερική της στρατηγική. Η Άγκυρα σήμερα με την υποστήριξη της Δύσης είναι μέλος των G-20, δηλαδή των είκοσι πιο ισχυρών οικονομιών παγκοσμίως. Η Άγκυρα βασιζόμενη πλέον στην αυξανόμενη οικονομική ισχύς και στο μέγεθος των ενόπλων δυνάμεων, θέλει πια να ενεργεί αυτόνομα στο διεθνές σύστημα, κάτι που δυσαρέστησε τους δυτικούς συμμάχους της. Η κίνηση αυτή έρχεται σε μια περίοδο που Αμερικανοί, Ευρωπαίοι και Ισραηλινοί, βλέπουν με καλό μάτι την δημιουργία Κουρδικού κράτους στην Μέση Ανατολή, γιατί με αυτόν το τρόπο αποσταθεροποιείται η Συρία και το Ιράν, χώρες φίλα προσκείμενες και στενή σύμμαχοι της Ρωσίας. Επιπρόσθετα στα μέρη που υπάρχει Κουρδική παρουσία όπως το Ιράκ και η Συρία, συναντάμε ενεργειακά αποθέματα τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να μειώσουν έτσι την εξάρτησή της από τους Ρωσικούς υδρογονάνθρακες.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω μπορούμε να αντιληφθούμε την αντίδραση της Τουρκίας αναφορικά με τους σχεδιασμούς αυτούς, οι οποίοι οδήγησαν στο αποτυχημένο πραξικόπημα. Αυτό το πραξικόπημα, ο ισλαμιστής Τούρκος Πρόεδρος Ερντογάν, το εξέλαβε σαν μια προσπάθεια της Δύσης να επιβάλει την θέλησή της στην χώρα του. Παρόλα αυτά η Τουρκία δεν μπορεί να παραιτηθεί από τον ρόλο ο οποίος της έχει δοθεί από τους Δυτικούς διότι είναι απαραίτητη για την εξυπηρέτηση εθνικών συμφερόντων αλλά και της εθνικής ασφάλειας τους. Επίσης ένα σημείο άξιο αναφοράς είναι ότι η Τουρκία παρόλο το κύρος και την επιρροή που έχει συσσωρεύσει τα τελευταία χρόνια δεν μπορεί να συναγωνιστεί και να φτάσει τις άλλες Μεγάλες Δυνάμεις, με αποτέλεσμα να βρίσκεται χαμηλά στον διεθνή καταμερισμό ισχύος να μην έχει την δυνατότητα να αλλάξει στρατόπεδο.

Περιφερειακή δύναμη

Για να καθιερωθεί μια χώρα ως περιφερειακή δύναμη απαιτείται η συγκατάθεση των ΗΠΑ και της Ρωσίας, το οποίο συμβαίνει και στην περίπτωση της

Τουρκίας. Επίσης, προϋποθέτει στρατηγικές τοποθετήσεις της Τουρκίας οι οποίες να πείθουν τις υπερδυνάμεις ότι η «σύμμαχος» τους χώρα θα προασπίσει τα κατά περίπτωση συμφέροντά τους. Η υπόθεση ότι η Τουρκία καλύπτει το συγκεκριμένο κριτήριο απαιτεί προσεκτικό και λεπτομερειακό έλεγχο, επειδή τόσο τα συμφέροντα όσο και οι πολιτικές των «Μεγάλων Δυνάμεων» συχνά είναι ασαφή, σχετικά, ευμετάβλητα και ανταγωνιστικά, ενώ δεν λείπουν και οι απροσδόκητες εκπλήξεις που επιφυλάσσει η ιστορία για τους λαούς της γης ανεξάρτητα από τα μεγέθη και τις ορθολογικά εκτιμώμενες δυνατότητές τους.

Υπό την καθοδήγηση του συμβούλου του πρωθυπουργού Ερντογάν και του προέδρου Γκιούλ, και νυν υπουργού Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου, η Τουρκία έχει αποδυθεί τα τελευταία χρόνια σε μια μεθοδική προσπάθεια να εξελιχθεί σε αποδεκτό διαμεσολαβητή σε μια σειρά περιφερειακών συγκρούσεων και να αναβαθμίσει το ρόλο της στο μουσουλμανικό κόσμο, αλλά και στο διεθνές σύστημα γενικότερα. Η Άγκυρα αποπειράται την οικοδόμηση της εξωτερικής της πολιτικής κατά μήκος εναλλακτικών στρατηγικών αξόνων («στρατηγικό βάθος») και όχι μόνο του δυτικού άξονα. Στο πλαίσιο της «πολιτικής μηδενικών προβλημάτων», η Τουρκία έχει αποδυθεί τα τελευταία 2-3 χρόνια σε μια προσπάθεια ομαλοποίησης των σχέσεων με γειτονικές χώρες. Η προσπάθεια ήταν λιγότερο ή περισσότερο επιτυχημένη με τη Συρία, το Ιράν και το Ιράκ, με την Αρμενία υπήρξε πρόοδος αλλά η διαδικασία έχει παγώσει, ενώ με την Ελλάδα και την Κύπρο δεν υπήρξαν ουσιαστικές αλλαγές.

Οι προσπάθειες της Τουρκίας να αναδειχθεί ως περιφερειακή δύναμη προϋπέθεταν την δημιουργία ανεξάρτητης και αυτόνομης αμυντικής βιομηχανίας. Η ανάπτυξη τεχνολογικών υποδομών και γνωστικού κεφαλαίου έχουν ως αποτέλεσμα την αυτονομία αναφορικά με τα εξοπλιστικά. Οι προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση ξεκίνησαν τη δεκαετία του 1970 μετά στην εισβολή στην Κύπρο και το εμπάργκο πώλησης όπλων από τις ΗΠΑ. Η αφοσίωση της Τουρκίας στην κατεύθυνση αυτή για σχεδόν σαράντα χρόνια είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ισχυρής αμυντικής βιομηχανίας. Ως συνέπεια των ανωτέρω εξελίξεων η Τουρκία έχει αποκτήσει θεσμική πείρα και στρατιωτική κατασκευαστική τεχνογνωσία, προχωρώντας στον σχεδιασμό δικών της οπλικών συστημάτων, τα οποία εξάγει σε άλλα κράτη, όπως το Κατάρ. Οι τουρκικές παραβιάσεις συνεχίστηκαν τα επόμενα έτη έως και σήμερα, ενώ πλέον οι τουρκικές φιλοδοξίες εκδηλώνονται με στρατιωτική παρέμβαση στην Λιβύη, στην Συρία, με στρατιωτικές επιχειρήσεις στο βόρειο Ιράκ και με προβολή ισχύος στην Ανατολική Μεσόγειο, καθώς και στην Αφρική.

Ο Ερντογάν επιθυμεί να κάνει την Τουρκία το κέντρο της περιοχής βασιζόμενος στην ιστορία της και σαν διάδοχη κατάσταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η επιθυμία του είναι δηλαδή να γίνει η χώρα του πόλος παγκόσμιας εξουσίας και όχι απλά και μόνο περιφερειακή δύναμη. Επίσης χρησιμοποιεί σαν εργαλείο την προβολή μαλακής ισχύος (soft power) στους μουσουλμάνους. Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι οι ισλαμιστές θεωρούν το Ισλάμ ανώτερο από το δυτικό τρόπο ζωής σε διάφορα επίπεδα (ιδεολογικό, ηθικό, πολιτισμικό) και αυτό τους κάνει

καχύποπτους έναντι των Δυτικών χωρών και να τις κατηγορούν για υποκρισία, αλαζονεία και μπερλιασμό. Η τουρκική πολιτική ελίτ επηρεάζεται από αυτές τις απόψεις και κατ' επέκταση επηρεάζεται ο τρόπος που ασκεί την εξωτερική της πολιτική.

Ο Ερντογάν εφαρμόζει μακροπρόθεσμη και σταθερή στρατηγική παρά τις εντυπώσεις για το αντίθετο. Αναπροσαρμόζει την τακτική του συχνά και πάντα σε σχέση με τις εξελίξεις στο εξωτερικό όπως και στο εσωτερικό, έχοντα ως στόχο την εξύψωση του τουρκικού κύρους, όπως αυτό γίνεται αντιληπτό από τους Τούρκους ιθύνοντες. Στην προκειμένη περίπτωση, ο Πρόεδρος Ερντογάν εποφθαλμιά, με όρους *realpolitik*, την μακροχρόνια παραμονή στην εξουσία, εφόσον εξυπηρετεί τα τουρκικά συμφέροντα και την ισοπέδωση κάθε προσπάθειας πολιτικής ή στρατιωτικής ανατροπής του.

Τα τελευταία χρόνια η σταθερότητα και η ειρήνη έχουν αρχίσει να διαταράσσονται στις περιοχές που συνορεύουν με την Τουρκία. Η υλοποίηση του οράματος της ανασύστασης της οθωμανικής αυτοκρατορίας είναι επιτακτική για τον Ερντογάν γεγονός που κάνει την τουρκία απειλητική για όλα τα κράτη με τα οποία συνορεύει. Η εθνική στρατηγική που εφαρμόζει η χώρα μας ήταν ο κατευνασμός για να αντιμετωπιστεί η επιθετικότητα της Τουρκίας. Η συγκεκριμένη στρατηγική βοηθά όταν η χώρα η οποία την εφαρμόζει την χρησιμοποιεί απλά για να κερδίσει χρόνο για να αυξήσει τη δύναμη της για να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο. Ο κίνδυνος όμως αυτής της στρατηγικής σε βάθος χρόνου είναι μεγάλος γιατί δεν ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο αλλά τον μεγιστοποιεί, φέρνοντας όλο και πιο κοντά την πολεμική σύρραξη. Επικρατούσε η άποψη ότι η Τουρκία δεν είναι επιθετική λόγω εξωτερικής πολιτικής απλά γινόταν επιθετική λόγω προβλημάτων στο εσωτερικό τα οποία εξωτέρικεψε για να τα απαλείψει. Αποτελεί γεγονός ότι τα εσωτερικά προβλήματα της Τουρκίας όπως είναι η οικονομία ή έλλειψη συσπείρωσης, έχουν συμβάλει στην ένταση μεταξύ των δύο γειτόνων. Το συγκεκριμένο όμως δεν είναι η μοναδική αιτία. Ο αναθεωρητισμός πάντα ήταν κομμάτι της πολιτικής που εφαρμόζε η Τουρκία είτε κεμαλική είτε ισλαμική απέναντι στην Ελλάδα. Το μόνο που αλλάζει είναι η ένταση και το ύφος της ρητορικής της Τουρκίας η οποία πλέον είναι πιο ακραία και πιο αντιδυτική. Η αλλαγή αυτή βέβαια μπορεί και να μην είναι καλή για την Τουρκία γιατί ξεκινά να εκδηλώνει την πραγματική της φύση και να γίνεται όλο και πιο γνωστή. Ο επεκτατισμός της Τουρκίας στην ευρύτερη περιοχή, τροφοδοτείται από το πληθυσμιακό της μέγεθος, τις ένοπλες δυνάμεις της, την οικονομική ανάπτυξη των προηγούμενων ετών και την αμυντική βιομηχανία που έχει χτίσει.

Η Τουρκία ξεκίνησε να αντιλαμβάνεται πλήρως τη γεωπολιτική της θέση από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 και έπειτα. Έχει καταφέρει να έχει στην κατοχή της τα πιο σύγχρονα εξοπλιστικά προγράμματα στα πλαίσια του NATO και σε πολλά από αυτά είναι μέρος της παραγωγικής διαδικασίας. Έχει ναυπηγήσει σχεδόν 40 πλοία την τελευταία δεκαετία, έχει προβεί στην αγορά των S-400 και προσπαθεί να αγοράσει μαχητικά αεροπλάνα από την Ρωσία μετά την εκπαράθρωση της από το πρόγραμμα των F-35.

Η νέο-Οθωμανική Τουρκία του Ερντογάν μαθαίνει μέσα από τα λάθη της. Βελτιώνει τις τακτικές της, ενδυναμώνει τους παράγοντες ισχύος της και κυρίως μαθαίνει πώς να εκμεταλλεύεται τα λάθη και τις αδυναμίες των αντιπάλων της. Μαθαίνει πώς να κινείται αναθεωρητικά στα όρια και μεταξύ των ασαφειών της διεθνούς νομιμότητας, και μαθαίνει πώς να εκμεταλλεύεται αποτελεσματικά τα ανταγωνιστικά συμφέροντα των μεγάλων διεθνών δρώντων.

Για τον Ερντογάν και την νέο-Οθωμανική Τουρκία του, ο κόσμος όλος και πιο συγκεκριμένα οι περιοχές στις οποίες θεωρεί ότι έχει συμφέροντα ή ότι «νομιμοποιείται» να παρεμβαίνει, είναι το πεδίο δράσης του.

Πρόβλημα εσωτερικής συνοχής

Η χρήση της προσέγγισης ως γεωπολιτικών φαινομένων των περιφερειακών δυνάμεων δίνει μεγαλύτερη βάση στη διεθνή διπλωματία. Πέρα από αυτό υπάρχει και η εθνική διάσταση των πραγμάτων που αφορά τι συμβαίνει στο εσωτερικό κάθε περιφερειακής δύναμης. Η εσωτερική πολιτική συνοχή είναι παράγοντας ισχυροποίησης της κρατικής ισχύς ενός κράτους η οποία αντικατοπτρίζεται και στις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Για να μπορεί μια χώρα να ρυθμίζει και να διαχειρίζεται τα προβλήματα των γειτόνων της, πρέπει πρώτα να έχει τακτοποιήσει τα εσωτερικά της προβλήματα και να έχει εξαλείψει εστίες αστάθειας στην καθημερινή ζωή των πολιτών της. Μια χώρα δεν μπορεί να είναι πειστική ότι μπορεί να αντιμετωπίσει τους εξωτερικούς της αντιπάλους αν δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τους εσωτερικούς της.

Στην περίπτωση της Τουρκίας η ύπαρξη της κουρδικής μειονότητας, με την οποία υπάρχει αντιπαράθεση επί δεκαετίες, αποτελεί παράγοντα μη εύκολης εκπλήρωσης του παραπάνω κριτηρίου. Όσον αφορά στην Τουρκία, η είναι ιδιαίτερα δύσκολη, λαμβανομένης υπόψη. Τα δικαιώματα των Κούρδων καταπατώνται συστηματικά στην Τουρκία, οι οποίοι με τη σειρά τους αντιστέκονται γεγονός το οποίο αποτελεί ένα μεγάλο εσωτερικό πρόβλημα που ίσως οδηγήσει και σε πόλεμο εντός των συνόρων της χώρας. Η ύπαρξη του ζητήματος αυτού αποτελεί αποσταθεροποιητικό παράγοντα και ίσως να είναι ένα μέσο πίεσης εκ μέρους των μεγάλων δυνάμεων για τον έλεγχο στην περιοχή.

Αλλά και σε πολιτειακό επίπεδο, η ρήξη μεταξύ της τρέχουσας διακυβέρνησης και της αντιπολίτευσης δεν περιορίζεται στα συνήθη στενά πλαίσια της κομματικής αντιπαράθεσης: Η απειλή για στρατιωτική ανατροπή της κυβέρνησης έχει θέσει το κράτος σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης για πολύ καιρό. Τα τελευταία χρόνια στην Τουρκία πραγματοποιούνταν σε καθημερινή βάση πολιτικές ανακατατάξεις. Πρωταγωνιστές αυτών των ανακατατάξεων είναι οι θεσμοί, τα κόμματα, οι ένοπλες δυνάμεις, η δικαιοσύνη, τα πανεπιστήμια, ο Τύπος, οικονομικοί και θρησκευτικοί παράγοντες. Όλοι αυτοί οι παράγοντες λόγω των αντίθετων θέσεων και αντιλήψεων βρίσκονται σε σύγκρουση, είτε είναι με τους του νέο-Οθωμανούς είτε με τους κεμαλιστές. Αυτές οι ιδεολογίες αποτελούν τις βασικές εθνικές

ιδεολογίες που έχουν επικρατήσει στην Τουρκία και απεικονίζουν τις διαφορετικές προσεγγίσεις σε θέματα δομής και διαχείρισης του κράτους. Επίσης είναι σε διαρκή πάλι για τον προσεταιρισθούν των κέντρων λήψης αποφάσεων σε όλη την τουρκική κοινωνία. Έτσι μπορεί κάποιος να διαπιστώσει ότι οι ένοπλες δυνάμεις, η ανώτατη εκπαίδευση, η δικαιοσύνη και οι επιχειρηματίες ακολουθούσαν κεμαλική γραμμή.

Επί των ημερών μας, οι νέο-Οθωμανοί προσεταιρίστηκαν την κυβέρνηση, τις δυνάμεις ασφαλείας, τη θρησκεία και τα επιχειρηματικά κέντρα βάρους της χώρας. Το πιο πρόσφατο επεισόδιο ανάμεσα στους δύο θεσμούς της Τουρκίας ήταν η αλλαγή του συντάγματος για τον ρόλο του στρατεύματος, της δικαιοσύνης και για την καθιέρωση προεδρικών υπερεξουσιών. Η μεταρρύθμιση αυτή έφερε όλο και πιο κοντά στην απόλυτη κοινωνική και πολιτική επικράτηση την ισλαμική παράταξη, γεγονός το οποίο θα έχει απρόβλεπτες συνέπειες για την πολιτική και κοινωνική συνοχή της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Πολιτική Μηδενικών Προβλημάτων. Οι σχέσεις με τα άλλα κράτη

Ο Αχμέτ Νταβούτογλου μέσω του βιβλίου του «Το στρατηγικό βάθος. Διεθνής θέση της Τουρκίας»¹ μίλησε για 2 έννοιες, το στρατηγικό βάθος και την πολιτική μηδενικών προβλημάτων.

Σύμφωνα με τον Αχμέτ Νταβούτογλου η Τουρκία εξαιτίας του «στρατηγικού της βάθους» μπορεί να παίξει παγκόσμιο ρόλο, για να γίνει όμως αυτό δεν πρέπει να απασχολείται με τους γείτονες της και με μικρής σημασίας ζητήματα και πρέπει να εφαρμόσει απέναντι τους την «πολιτική μηδενικών προβλημάτων». Βέβαια η συμπεριφορά της Τουρκίας δεν δείχνει προσπάθεια ελαχιστοποίησης των προβλημάτων με τους γείτονες. Αυτή η πολιτική επικοινωνιακά είναι επιτυχημένη όμως στις σχέσεις με τα άλλα κράτη δεν δείχνει να λειτουργεί στην πράξη.

Ελλάδα

Ελληνοτουρκικές σχέσεις στο πέρασμα των χρόνων. Ιστορική αναδρομή

Η Τουρκία αποτελεί την μεγαλύτερη απειλή της Ελλάδας για την εξωτερική πολιτική και ασφάλεια της. Η σχέση των δύο χωρών έχει περάσει από πολλά στάδια και διακυμάνσεις στο πέρασμα των ετών.

Οι Οθωμανοί πραγματοποίησαν κατακτητικούς πολέμους εις βάρος του Ελληνορωμαϊκού Βυζαντίου και με την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 ξεκινά η Τουρκοκρατία που θα διαρκέσει σχεδόν 4 αιώνες. Κατά την περίοδο του Σουλεϊμάν Α' του μεγαλοπρεπούς κατείχε εδάφη στη βόρεια Αφρική, Σαουδική Αραβία και σε ολόκληρη τη Μικρά Ασία, στη Βαλκανική χερσόνησο, στη χερσόνησο της Κριμαίας, στη Μέση Ανατολή και στην Κεντρική Ευρώπη από το Δούναβη μέχρι τη Βιέννη.

Το 1830 η Ελλάδα γίνεται ανεξάρτητο κράτος μέσα από μάχες, σφαγές, συμμαχίες, πιέσεις από Μεγάλες Δυνάμεις και διπλωματικές κινήσεις. Η Ελλάδα κατέχει τη Ρούμελη, το Μοριά, τα νησιά του Αργοσαρωνικού και τις Κυκλάδες. Τα σύνορα ορίστηκαν με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου. Το 1881 με τη συμφωνία της Κωνσταντινούπολης στην Ελλάδα περνά η Θεσσαλία και τμήμα του νομού Άρτας. Η αυτοκρατορία συρρικνώνεται και παραπαίει. Σε αυτό το πλαίσιο Έλληνες και Βούλγαροι πολεμούν για την επικράτηση στη Μακεδονία όμως ο «Μακεδονικός Αγώνας» όπως ονομάστηκε ο πόλεμος θα σταματήσει το 1908 με το κίνημα των Νεότουρκων. Οι οπαδοί του κινήματος αυτού ήθελαν ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό και εδαφικά ακέραιο κράτος.

Το 1914 ξεκινά ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος, η Τουρκία εισέρχεται στον πόλεμο τον επόμενο χρόνο στο πλευρό της Γερμανικής Αυτοκρατορίας. Εκείνη την περίοδο ξεκινούν και τη βίαιη στράτευση και εξόντωση αλλοεθνών πληθυσμών που ζουν στην

¹ Αχμέτ Νταβούτογλου, «Το στρατηγικό βάθος. Διεθνής θέση της Τουρκίας», [σελ.16]

επικράτεια τους. Το 1915 πραγματοποιήθηκε η γενοκτονία των Αρμενίων όπου περίπου 1.5 εκατομμύριο άνθρωποι εξοντώθηκαν. Η λήξη του πολέμου βρίσκει την Τουρκία στο πλευρό των ηττημένων. Η Αυτοκρατορία των Σουλτάνων διαμελίζεται από τους συμμάχους, το χαλιφάτο καταρρέει και ο Μουσταφά Κεμάλ, Νεότουρκος αξιωματικός γίνεται ηγέτης του νέου κράτους. Το 1919 ξεκινά τον πόλεμο της ανεξαρτησίας όπως τον ονομάζουν οι Τούρκοι. Την ίδια χρονιά ο ελληνικός στρατός αποβιβάζεται στη Σμύρνη και ξεκινά η Μικρασιατική Εκστρατεία στο πλαίσιο της Μεγάλης Ιδέας με την άτυπη συναίνεση των Συμμάχων. Ο Ελληνικός στρατός κατάφερε να φτάσει μέχρι τον ποταμό Σαγγάριο. Δυστυχώς όμως η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές και η άνοδος των φιλοβασιλικών βοηθά διπλωματικά τον Κεμάλ. Η κατάσταση αλλάζει και ο ελληνικός στρατός αρχίζει να υποχωρεί, θα ηττηθεί και εν τέλει θα αποχωρήσει το 1922. Ο Κεμάλ συνέχισε το φρικιαστικό έργο τον προκάτοχων του, ήδη από όταν αποβιβάστηκε στη Σαμψούντα το 1919 και ξεκίνησε τη γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου. Καθώς και με την υποχώρηση του ελληνικού στρατού καταδίωξε τους ελληνικούς πληθυσμούς από τα παραλία της Μικράς Ασίας. Μεγάλος αριθμός ελλήνων βρήκε τραγικό θάνατο, όσοι επέζησαν πήραν τον δρόμο για την Ελλάδα η οποία υποδέθηκε ένα εκατομμύριο πρόσφυγες. Με την συνθήκη της Λωζάννης λήγει τυπικά η Μικρασιατική εκστρατεία. Λήγουν οι εχθροπραξίες μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και ορίζεται ως φυσικό σύνορο τους ο ποταμός Έβρος στη Θράκη και ανταλλάζουν πληθυσμούς. Η Ίμβρος και η Τένεδος παραχωρούνται στην Τουρκία. Από τις ανταλλαγές εξαιρούνται η μουσουλμανική μειονότητα στη δυτική Θράκη και η χριστιανική μειονότητα στη Κωνσταντινούπολη.

Το 1930 η Ελλάδα με τον Ελευθέριο Βενιζέλο και η Τουρκία με τον Κεμάλ Ατατούρκ υπέγραψαν πρώτη φορά σύμφωνο φιλίας με το οποίο οι δυο χώρες μένουν στην υπάρχουσα κατάσταση και ασχολούνται με την εσωτερική τους κατάσταση. Η Ελλάδα ηττημένη και κατεστραμμένη μετά από 10 χρόνια πολέμου πρέπει να εγκαταστήσει στη χώρα ένα εκατομμύριο πρόσφυγες και η Τουρκία προσπαθεί να γίνει ένα άλλο κράτος κοσμικό μη θεοκρατικό.

Μετά το τέλος το Β' Παγκοσμίου πολέμου και οι δυο χώρες θα γίνουν μέλη των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και μέλη της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας (ΝΑΤΟ).

Η ομαλότητα θα κρατήσει 25 χρόνια στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και θα λήξει με τραγικό τρόπο το 1955. Η σκηνοθετημένη βομβιστική επίθεση στο σπίτι του Κεμάλ στη Θεσσαλονίκη θα προκαλέσει τα τουρκικά πλήθη και ως αντίποινα θα πραγματοποιήσουν πογκρόμ, βιαιοπραγίες (δολοφονίες-βιασμούς-ξυλοδαρμούς), καταστροφές στα καταστήματα, τις περιουσίες, στις εκκλησίες και τα νεκροταφεία των Ελλήνων της Πόλης. Για άλλη μια φορά οι Έλληνες γίνονται πρόσφυγες και εγκαταλείπουν την πατρίδα εξαιτίας των βίαιων καταδιώξεων. Όσοι απέμειναν στην Πόλη απελάθηκαν ή υποχρεώθηκαν να την εγκαταλείψουν το 1964. Από τους 100.000 Έλληνες της Πόλης το 1923, σήμερα απομένουν λιγότεροι από 3.500 χιλιάδες. Σε αντίθεση στην Ίμβρο και στην Τένεδο από 8.200 κατοίκους παραμένουν ελάχιστοι ηλικιωμένοι και αυτό γιατί η Τουρκία συστηματικά παραβίαζε την

συνθήκη της Λωζάννης και τις υποχρεώσεις που τις επέβαλε. Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις πάγωσαν ξανά μετά από αυτά τα γεγονότα.

Οι σχέσεις και επεισόδια τις τελευταίες δεκαετίες

Με αμφισβητήσεις και διεκδικήσεις ξεκίνησε η δεκαετία του 1970 κατά των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας. Η πολιτική αυτή αποσκοπούσε στην ανταλλαγή του εδαφικού status quo που είχε καθοριστεί με διεθνείς συνθήκες, με βασική την συνθήκη της Λωζάννης, καθώς και από το διεθνές δίκαιο και κυρίως από το δίκαιο της θάλασσας για το καθεστώς στο θαλάσσιο και εναέριο χώρο. Αύτη η πολιτική που δημιουργεί ένταση, δηλαδή η εμφάνιση των πρώτων διεκδικήσεων στη Ελληνική υφαλοκρηπίδα το 1973 και την αμφισβήτηση του εύρους του εναερίου χώρου το 1985, καθορίζει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις μέχρι και σήμερα.

Τα τραγικά γεγονότα της Κύπρου έφεραν μεγάλη ρήξη στις σχέσεις των δυο χωρών. Η ένταση μεταξύ τους αυξήθηκε με την εισβολή στη Κύπρο (Ιούλιος 1974) και την κατοχή του βορείου τμήματος της, που συνεχίζει ως και σήμερα. Το Κυπριακό παραμένει ακόμα άλυτο και οι Τούρκοι να επιμένουν στην ύπαρξη του ψευδοκράτους. Μετά τα γεγονότα στην Κύπρο, η Ελλάδα αποχώρησε από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ.

Οι τούρκικες προκλήσεις συνεχιστήκαν με παραβιάσεις εντός της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας. Το 1977 το ωκεανογραφικό «Χόρα» εξέπλευσε στα Ελληνικά χωρικά ύδατα για έρευνες στο βυθό. Με αυτή την κίνηση αμφισβήτησαν την Ελληνική κυριαρχία στο Αιγαίο. Η κατάσταση εκτονώθηκε, όταν το «Χόρα» αναχώρησε υπό την απειλή πολέμου. Δέκα χρόνια αργότερα το 1987 το Τουρκικό ερευνητικό «Σισμίκ» ξεκίνησε για έρευνες στο Αιγαίο. Η Ελλάδα και πάλι απείλησε με πόλεμο τους γείτονες, ο οποίος δεν έγινε λόγω αλλαγής πορείας του «Σισμίκ».

Όσο περνάει ο καιρός, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις γίνονται ακόμα χειρότερες με αποκορύφωμα την κρίση των Ιμίων. Για άλλη μια φορά οι δυο χώρες έφτασαν κοντά στον πόλεμο. Τουρκικό πλοίο προσάραξε στις βραχονησίδες των Ιμίων, αμφισβητώντας για άλλη μια φορά την ελληνική θαλασσιά κυριαρχία. Ο στρατός και ο στόλος των δυο χωρών παρατάθηκαν στην περιοχή φτάνοντας πολύ κοντά στη σύρραξη. Η επέμβαση των ΗΠΑ τερμάτισε το επεισόδιο άλλα τα Ίμια ορίστηκαν γκρίζα περιοχή (αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη). Ελληνικό ελικόπτερο συντρίβει στην περιοχή κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες, χάνοντας τη ζωή τους τρεις άνθρωποι ο Υποπλοίαρχος Χριστόδουλος Καραθανάσης, ο Υποπλοίαρχος Παναγιώτης Βλαχάκος και ο Αρχικελευστής Έκτορας Γιαλοψός. Το ίδιο έτος στην Κύπρο ξέσπασαν ταραχές και κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων έπεσε θύμα ξυλοδαρμού ο Ισαάκ Τάσος (1996). Λίγες μέρες αργότερα δολοφονήθηκε ο Σολομός Σολωμού από Τούρκο φρουρό. Αυτά τα γεγονότα πυροδότησαν ακόμα περισσότερο τις σχέσεις των δυο χωρών.

Αμφισβητήσεις και διεκδικήσεις εις βάρος της Ελλάδας

Έκτοτε η Τουρκία θέτει συνεχώς ζητήματα αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων και σταδιακά η λίστα μεγαλώνει. Ο άξονας των διαφορών είναι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και σιγά σιγά η πολιτική αυτή περιέλαβε τα εξής:

-Το δικαίωμα για την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ναυτικά μίλια όπως προβλέπεται από το Δίκαιο της Θάλασσας. Τα ζητήματα αυτά τα έχουν τακτοποιήσει όλα σχεδόν τα κράτη της διεθνούς κοινότητας, όπως και η Τουρκία, όμως στην περίπτωση της Ελλάδας το αμφισβητεί και απειλεί με πόλεμο (casus belli).

- Επιπλέον τίθεται υπό αμφισβήτηση το εύρος του εθνικού εναερίου χώρου, το οποίο συνεχώς παραβιάζεται μέσω μαχητικών αεροσκαφών.

-Η κυριαρχία κάποιων νησιών ακόμα και κατοικημένων αμφισβητείται και παραβιάζεται.

-Ακόμα και τα θαλασσιά σύνορα αμφισβητούνται.

-Η Τουρκία αρνείται να συμμορφωθεί προς τους κανόνες εναέριας κυκλοφορίας αμφισβητώντας τις αρμοδιότητες εντός FIR Αθηνών που ασκεί η Ελλάδα.

-Η Τουρκία αμφισβητεί ακόμα και τις αρμοδιότητες της Ελλάδας για θέματα έρευνας και διάσωσης.

-Τέλος απαιτεί την αποστρατιωτικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου.

Η Τουρκία αν και μέλος των Ηνωμένων Εθνών δεν σέβεται τις θεμελιώδεις αρχές του Καταστατικού Χάρτη και οι αμφισβητήσεις που αναφέρθηκαν προωθούνται με πρακτικές όπως η απειλή πολέμου, η χρήση στρατιωτικής δύναμης, οι βίαιες παραβιάσεις και η καταπάτηση εδαφικής ακεραιότητας. Αυτά έρχονται σε αντιδιαστολή με το Διεθνές Δίκαιο που μιλά για σεβασμό στην εδαφική ακεραιότητα των άλλων κρατών.

Επιχειρησιακός έλεγχος Αιγαίου

Η Τουρκία έθεσε θέμα για τον επιχειρησιακό έλεγχο του Αιγαίου αμφισβητώντας την ευθύνη της Ελλάδας, μετά την αποχώρησή μας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO το 1974. Υπήρξε διευθέτηση εν μέρει με την επανένταξη της Ελλάδας το 1980. Με την Τουρκία βέβαια να συνεχίζει με το θέμα των επιχειρησιακών ορίων, όπου στις περιπτώσεις του 1992 (Νέα δομή διοίκησης) και του 2000 (Σχέδιο οριοθέτησης περιοχών εναέριας αστυνόμευσης) να θέλει να θεσει νέα δεδομένα.

Παραβιάσεις διεθνών κανονισμών – Εθνικού εναερίου χώρου

Στην Περιοχή Πληροφόρησης Πτήσεων (FIR) εισέρχονται τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη, χωρίς προειδοποίηση και χωρίς να τηρούνται οι κανονισμοί. Το θέμα

προσπάθησε να το διευθετήσει το NATO, με την παροχή κάποιων πληροφοριών από τις τουρκικές αρχές στις ελληνικές. Η Περιοχή Πληροφόρησης Πτήσεων (FIR) έχει ως σκοπό την παροχή πληροφοριών πτήσης, καθώς έχει θεσπιστεί από τον Οργανισμό για την Πολιτική Αεροπορία (ICAO). Με βάση αυτούς τους κανόνες και για θέματα ασφάλειας η Ελλάδα χρειάζεται σχέδια πτήσης πριν από την είσοδο, των αεροσκαφών, πολιτικών και στρατιωτικών στο FIR Αθηνών. Το FIR Αθηνών καλύπτει όλο τον ελληνικό εναέριο χώρο και κάποια τμήματα του διεθνούς εναερίου χώρου. Σε αντίθεση η Τουρκία διατείνεται ότι τα κρατικά αεροσκάφη δεν είναι υποχρεωτικό να καταβάλλουν σχέδιο πτήσης και κατηγορεί την Ελλάδα για προσπάθεια μετατροπής των αρμοδιοτήτων της διαχείρισης σε προσπάθεια κυριαρχίας στον εναέριο χώρο του Αιγαίου. Επιπρόσθετα θέλει να μεγαλώσει το FIR Κωνσταντινούπολης ως τα μέσα του Αιγίου, με συνέπεια να μειωθεί το δικό μας.

Τα τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη εισέρχονται στον εθνικό εναέριο χώρο της χώρας μας σε τακτικά διαστήματα. Τα αεροσκάφη αναγνωρίζονται και αναχαιτίζονται. Όμως οι αναχαιτίσεις πολλές φορές καταλήγουν σε εμπλοκές με ολέθρια αποτελέσματα όπως πτώση αεροσκαφών και θανάτους πιλότων.

Υφαλοκρηπίδα

Η εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων που βρίσκονται υποθαλάσσια (κυρίως υδρογονάνθρακες), οδηγεί στην ανάγκη οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση Ελλάδας – Τουρκίας, αν και δεν έχει αποδειχτεί ότι υπάρχουν αξιοποιήσιμα ευρήματα. Η συνεκμετάλλευση των υδρογονανθράκων είναι πρωταρχικός στόχος για την Τουρκία η οποία θεωρεί ότι το βασικό κριτήριο για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, είναι η φυσική-γεωλογική συγγένεια του εδάφους με το έδαφος του βυθού. Ακόμα θεωρεί ημίκλειστη θάλασσα το Αιγαίο όπου χρήζει εφαρμογή ιδιαίτερων κανονισμών, όπως και τα νησιά. Τέλος θεωρεί την αρχή της ευθυδικίας ως την κατάλληλη για να εφαρμοστεί. Η ιστορία επαναλαμβάνεται και με την Κύπρο όπου έχουν βρεθεί ενεργειακά κοιτάσματα στην θαλάσσια περιοχή γύρω της. Αυτές οι θαλάσσιες διαφορές απειλούν την ασφάλεια και την ειρήνη στην Ανατολική Μεσόγειο, ειδικά οι μονομερές γεωτρήσεις.

Αποστρατικοποίηση

Η Τουρκία επικαλείται παραβίαση των υποχρεώσεων μας για αποστρατικοποίηση των ελληνικών νησιών του ανατολικού Αιγαίου από το 1974 και μετά. Αυτές οι υποτιθέμενες παραβιάσεις προκύπτουν από τις συμβάσεις ειρήνης της Λωζάννης και των Παρισίων. Οι τούρκοι στοχεύουν στην αμφισβήτηση των νόμιμων δεδομένων και στην αποσταθεροποίηση της κατάστασης. Ακόμα θέλουν να καταδείξουν στη διεθνή κοινή γνώμη ότι η Ελλάδα κάνει παραβιάσεις και παρανομεί χωρίς να δείχνει σεβασμό στις συμβάσεις. Τέλος θέλουν να επιτύχουν αναθεώρηση της υπάρχουσας κατάστασης.

Μειονότητες

Τις υποχρεώσεις που επέβαλε η συνθήκη της Λωζάννης, για τα θέματα μειονοτήτων, η Τουρκία τις παραβίασε συστηματικά. Στα Σεπτεμβριανά οι τούρκοι φέρθηκαν με βιαιότητα και εκδίωξαν τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης. Ακόμα και σήμερα υπάρχει πρόβλημα με την τύχη των ελληνικών περιουσιών. Ο φόρος Βαρλίκ ήταν ένα ακόμα πλήγμα για τους Έλληνες της Τουρκίας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στην Ίμβρο ο ελληνικός πληθυσμός εξαναγκάστηκε να φύγει με την δημιουργία φυλακής και με τις απαλλοτριώσεις έφορων τμημάτων του νησιού. Οι παραβιάσεις δεν έχουν τέλος, με κορυφαία το κλείσιμο της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης το 1971. Η σχολή παρείχε στο πατριαρχείο εκπαιδευμένους ιερείς και με αυτό τον τρόπο άσκησαν πιέσεις στο Πατριαρχείο.

Σε αντίθεση η μουσουλμανική μειονότητα της δυτικής Θράκης έχει αυξηθεί. Το 1923 ήταν 86.000 και σήμερα αριθμεί περίπου 105.000. Η Τουρκία κατηγορεί την Ελλάδα, πρώτον για το άρθρο 19 (πλέον έχει καταργηθεί) που μιλούσε για την αφαίρεση της ιθαγενείας σε όσους εγκατέλειπαν την χώρα με σκοπό να μην επιστρέψουν, δεύτερον ότι το ελληνικό κράτος διορίζει μουφτήδες αντί να επιλέγονται από την μειονότητα και τρίτον ότι η Ελλάδα κάνει διακρίσεις εις βάρος τους με σκοπό να τους διώξει. Το ελληνικό κράτος προσπαθεί από το 1991 να βελτιώσει την κατάσταση, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα για να εντάξει την μειονότητα και ακολουθείτε η πολιτική της ισότητας. Βέβαια σε όλα αυτά η στάση του τουρκικού προξενείου δεν βοηθά.

Γαλάζια Πατρίδα

Μια σύγχρονη Οθωμανική Αυτοκρατορία ονειρεύεται ο Ερντογαν, τη «Γαλάζια Πατρίδα», μια διαφορετική Τουρκία από εκείνη του Κεμάλ. Ως συνέπεια αυτού του δόγματος είναι η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας απέναντι στην Ελλάδα, την Κύπρο και τους υπόλοιπους γείτονες της. Μια προκλητική στάση, με επεκτατικές βλέψεις εις βάρος των άλλων χωρών. Στο πλαίσιο του δόγματος αυτού η Τουρκία έχει εδαφικές επιδιώξεις, για παράδειγμα σε Σύρια, Ελλάδα και Κύπρο. Θέλει να αναθεωρήσει τα δεδομένα στις θαλάσσιες περιοχές δημιουργώντας «γκρίζες ζώνες» σε θαλάσσιες ζώνες αναγνωρισμένες ήδη από το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας. Αμφισβητεί σε σταθερή βάση την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου, ακόμα πιο έντονα μετά την κρίση των Ιμίων, παρεμβαίνοντας με στρατιωτικά σκάφη του πολεμικού ναυτικού. Επιπλέον παρεμβαίνουν συνεχώς στον ελληνικό εθνικό εναέριο χώρο και στο χώρο έλεγχου πτήσεων FIR Αθηνών. Η Τουρκία δεν αναγνωρίζει υφαλοκρηπίδα αλλά ούτε και αποκλειστική οικονομική ζώνη ΑΟΖ στα νησιά του αιγαίου και την Κύπρο, παρά μόνο δικαίωμα αιγιαλίτιδας ζώνη. Πιστεύει ότι τα τεμάχια 1-4-5-7-8-9 ανήκουν στη δική της υφαλοκρηπίδα. Αρνείται ακόμα το σύμπλεγμα Μεγίστης/Καστελόριζου όπου η ελληνική ΑΟΖ συναντά αυτή της Κύπρου. Άρα με τη λογική των τούρκων, η γαλάζια πατρίδα είναι ένας ενιαίος χώρος όπου κυριαρχεί η Τουρκία εις βάρος της Ελλάδας και της Κύπρου.

Η Τουρκία στο πλαίσιο αυτού του δόγματος, αμφισβητεί το καθεστώς κυριαρχίας στις θαλάσσιες περιοχές και το ότι τα νησιά μπορεί να έχουν υφαλοκρηπίδα και ότι μπορεί να δημιουργούν θαλάσσιες ζώνες. Παράλληλα προχώρησε στην παράνομη συμφωνία οριοθέτησης με τη Λιβύη, δημιουργώντας μια επικίνδυνη κατάσταση και αμφισβητώντας έτσι την ελληνική κυριαρχία. Είναι ένα νέο δεδομένο στη διαδικασία του τουρκικού αναθεωρητισμού.

Η φράση του Ερντογαν ότι τα νομικά σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας είναι διαφορεικά από τα σύνορα της καρδιάς του και δείχνει την επεκτατική και αναθεωρητική πολιτική της γείτονος. Η Τουρκία τότε δεν αποδέχτηκε την προσάρτηση των Δωδεκανήσων και αυτός είναι ένας από τους λόγους που τροφοδοτείτε ο αναθεωρητισμός τους. Πολλές φορές έχει αμφισβητηθεί η κυριαρχία των ελληνικών νησιών με αυτή την πολιτική. Ο Ερντογαν ως κυρίαρχος στις πολιτικές εξελίξεις, θα συνεχίσει τις αμφισβητήσεις.

Οι προκλήσεις τα τελευταία χρόνια

Στην αρχή της δεκαετίας του 2010 η Ελλάδα ασχολείται με την οικονομική κρίση και την κοινωνικοπολιτική της κατάσταση, ενώ η Τουρκία προβαίνει σε λεκτικές και αεροπορικές προκλήσεις εις βάρος μας μικρής έντασης και ισχύος. Μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα κατά του Ερντογαν το 2016 όλα θα αλλάξουν.

Από το 2016 και μετά πολλές κινήσεις και γεγονότα θα ταραξουν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, τα οποία είναι τα εξής:

- Η Ελλάδα δέχεται λεκτικές προκλήσεις, απειλές πόλεμου και εδαφικές διεκδικήσεις τόσο από τον Ερντογαν όσο και από τα κυβερνητικά του στελέχη.
- Πλήθος εναερίων και θαλασσίων παραβιάσεων.
- Αμφισβητούν την ελληνική κυριαρχία στα νησιά του ανατολικού αιγαίου και πραγματοποιούν παράνομες έρευνες ορυκτού πλούτου, εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας το τουρκικό ερευνητικό «Oguz reis», όπως συνέβη και παλιότερα με το «Χόρα» και το «Σισμίκ».
- Η ασυλία των 8 τούρκων αξιωματικών που κατέφυγαν στην Ελλάδα με ελικόπτερο για να προστατευτούν από τον Ερντογαν μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα.
- Ως αντίποινα για την ασυλία των 8 τούρκων αξιωματικών, ήταν η σύλληψη 2 ελλήνων στρατιωτικών στα σύνορα του Έβρου. Συνελήφθησαν ο ανθυπολοχαγός Άγγελος Μητρετώδης και ο λοχίας Δημήτριος Κούκλατζης και φυλακίστηκαν στην Αδριανούπολη για 167 ημέρες, γιατί μπήκαν λόγω ομίχλης στην τουρκική μεθόριο.
- Το παράνομο Τουρκολιβικό μνημόνιο που αμφισβητεί την κυριαρχία της Ελλάδας σε ελληνικά ύδατα.

- Οι εκβιασμοί της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την απελευθέρωση εκατομμυρίων προσφύγων στην Ευρώπη από το συριακό πόλεμο.
- Επιθέσεις της τούρκικης αστυνομίας και συγκέντρωση μεγάλου αριθμού μεταναστών στα σύνορα μας στον Έβρο. Η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση χρησιμοποιήθηκε στα πλαίσια του υβριδικού πόλεμου εις βάρος της Ελλάδας.
- Ο ιερός ναός Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη, μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος από τον Ερντογαν. Το 1934 από τον Κεμάλ είχε μετατραπεί σε μουσείο.

Η Τουρκία ως κράτος λειτουργεί με βάση την πολιτική ισχύος και όχι με βάση το Διεθνές Δίκαιο. Θέλει να ελέγχει τις θαλάσσιες οδούς για να εκπληρώσει τις ηγεμονικές τις φιλοδοξίες, στο πλαίσιο του δόγματός, της «γαλάζιας πατρίδας».

Ο στόχος των απειλών για τις γεωτρήσεις και τις έρευνες είναι επικοινωνιακός προς το παρόν. Τα ερευνητικά πλοία στις περιοχές της ελληνικής υφαλοκρηπίδας προσπαθούν να δημιουργήσουν εντυπώσεις με την επίδειξη της σημαίας με πρόθεση να αμφισβητήσουν την ελληνική κυριαρχία. Σαφώς η διαμάχη για την κυριαρχία στις θαλάσσιες ζώνες έχει γεωπολιτική διάσταση, έκτος από την οικονομική διάσταση για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων.

Στην Τουρκία επικρατεί η άποψη ότι να νησιά δεν έχουν δικαίωμα σε αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ) και υφαλοκρηπίδα και έχουν μόνο δικαίωμα σε αιγιαλίτιδα ζώνη (χωρικά ύδατα). Όμως το «Oguc Reis» κινείται στα ανατολικά όρια της ελληνικής υφαλοκρηπίδας, όχι κοντά στα νησιά.

Η άποψη της Τουρκίας έρχεται σε αντίθεση με το Δίκαιο της Θάλασσας και παραβιάζει το άρθρο 121 της συνθήκης για το Δίκαιο της Θάλασσας που μιλά για τα δικαιώματα των νησιών που είναι ίδια σε θαλάσσιες ζώνες όπως και στα ηπειρωτικά εδάφη.

Η Τουρκία επιχειρεί να εργαλειοποιήσει τους μετανάστες, προσπαθώντας να επιτύχει τους σκοπούς της μέσω του υβριδικού πόλεμου. Ο πόλεμος αυτός δεν θεωρείτε κανονικός πόλεμος, αλλά ούτε ότι τα δυο κράτη βρίσκονται σε κατάσταση ειρήνης. Αυτή η εξωτερική πολιτική ασκεί ψυχολογική πίεση και οι στρατιωτικές ενέργειες θεωρούνται πολεμική αντιπαράθεση, αν και ελεγχόμενες.

Το 2017 οι παραβιάσεις και οι προκλητικές δηλώσεις για το Αιγαίο ξεπέρασαν κάθε προηγούμενο. Οι θαλάσσιες παραβιάσεις ήταν περίπου 1700 και οι παραβιάσεις στον αέρα 3000. Ο συνδυασμός των παραβιάσεων, των προκλήσεων και του υβριδικού πόλεμου, με την νίκη του Ερντογαν στις εκλογές του 2018, μας δείχνει την υπεροχή που αισθάνεται και ότι η Τουρκία θα συνεχίσει την επιθετική στρατηγική της στην περιοχή. Διεκδικεί τον ρολό που πιστεύει ότι της αρμόζει της δηλαδή της κυρίαρχης περιφερειακής δύναμης. Η Τουρκία είναι μια άκρως φιλόδοξη και αναθεωρητική δύναμη που έχει ως σκοπό να προβάλει την ισχύ της σε χώρες, που

τα εδάφη τους άνηκαν κάποτε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, από τη Συρία και το Ιράκ ως τη Λιβύη. Η Τουρκία θα συνεχίσει τις παραβιάσεις με σκοπό να θίξει την κυριαρχία μας και τα κυριαρχικά μας δικαιώματα και ελέγχει διαρκώς τα αντανακλαστικά μας. Η Ελλάδα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα και η αντίδραση της σθεναρή σε κάθε κίνηση που θίγει την εθνική μας κυριαρχία.

Κύπρος

Όπως με την Ελλάδα έτσι και με την Κύπρο, η πολιτική της Τουρκίας δεν θεωρείτε «μηδενικών προβλημάτων»². Είναι άκρως επιθετική, αναθεωρητική και αμετακίνητη στο θέμα της παράνομης εισβολής. Η Τουρκία θεωρεί ότι χωρίς τον έλεγχο του νησιού δεν μπορεί να γίνει περιφερειακή δύναμη και να ασκεί παγκόσμια πολιτική. Η Κύπρος είναι στις γεωστρατηγικές της βλέψεις.

Στις 20 Ιουλίου 1974 η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο, σε δύο φάσεις μια τον Ιούλιο και μια τον Αύγουστο με τις επιχειρήσεις Αττίλας I και II και κατέλαβε το βόρειο τμήμα του νησιού, το 36,2 τοις εκατό της επικρατείας της. Εκμεταλλευομένη την επιβολή της χούντας στην Ελλάδα και ως μια από τις εγγυήτριες δυνάμεις της ανεξαρτησίας της Κύπρου, εισέβαλε στο νησί. Ως πρόσχημα χρησιμοποίησε το πραξικόπημα εναντίον του προέδρου της Κύπρου Αρχιεπισκόπου Μακάριου, ο όποιος ήταν εκλεγμένος δημοκρατικά. Με την εισβολή εκτοπίστηκαν 180.000 Ελληνοκύπριοι οι όποιοι έχασαν τα σπίτια τους, τις πατρογονικές τους εστίες. Όσοι παρέμειναν στις κατεχόμενες περιοχές περίπου 20.000 αναγκάστηκαν τελικά να εγκαταλείψουν και αυτοί τα σπίτια τους και να αναζητήσουν ασφαλείς περιοχές. Σήμερα λιγότεροι από 500 ζουν στις κατεχόμενες περιοχές. Πάνω από 3.000 άνθρωποι έχασαν την ζωή τους και 1.400 ακόμα αγνοούνται. Προκλήθηκε οικονομική καταστροφή από την βίαιοι μετακίνηση του πληθυσμού. Θάνατος, ξεριζωμός, χωρισμός οικογενειών. Στη μεγαλόνησο έκαναν θηριωδίες και ακολούθησαν τις συνηθισμένες πρακτικές τους. Ούτε ο διεθνής παράγοντας, ούτε ο ΟΗΕ κατάφεραν να αποτρέψουν την παράνομη κατοχή. Το κυπριακό παραμένει μέχρι σήμερα άλυτο και η Τουρκία επιμένει στο ψευδοκράτος.

Η Τουρκία παρότι έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν εφαρμόζει το Πρωτόκολλο της Άγκυρας του 2005, δηλώνοντας ότι δεν αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία, που είναι μέλος της Ε.Ε.

Η Τουρκία πέρα από την παράνομη εισβολή, εισβάλλει στην ΑΟΖ και στην υφαλοκρηπίδα της Κύπρου, με μια σειρά από γεωτρήσεις και σειсмоγραφικές έρευνες. Αντιδρά στις έρευνες για υδρογονάνθρακες στην Κυπριακή ΑΟΖ και ισχυρίζεται ότι έχει και αυτή δικαιώματα και συμφέροντα. Απειλεί τις χώρες που υποστηρίζουν την Κύπρο σε αυτές τις κινήσεις και προειδοποιεί ότι θα υπάρξουν επιπτώσεις στις διαπραγματεύσεις για το κυπριακό. Καταβάλλει προσπάθειες για

² Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, ΠΟΛΙΤΙΚΗ <<ΜΗΔΕΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ> με τους γείτονες η προβληματική πολιτική, στο Ηλίας Κουσκουβέλης, Σπυρίδων Λίτσας, το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 21-22

αποτροπή των ερευνών από την Κύπρο και την εταιρειών που δραστηριοποιούνται και απειλεί με προκλητικές δηλώσεις. Δημιουργεί παράνομη συμφωνία οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας με το ψευδοκράτος ώστε να συμμετέχει στις έρευνες. Προκαλεί ένταση στην περιοχή των ερευνών με το ερευνητικό σκάφος που στέλνει, με σκοπό να προστατέψει τα συμφέροντα της.

Η Άγκυρα δεν έχει σκοπό να αλλάξει ή να σταματήσει την στρατηγική της και την αναθεωρητική πολιτική της, απέναντι στην Κύπρο. Τα δυο γεωτρύπανα ο ‘‘Πορθητής’’ ανοιχτά της Πάφου και το ‘‘Γιαβούζ’’ ανοιχτά της χερσονήσου της Καρπασίας, μας δείχνουν την συνεχή παραβίαση των δικαιωμάτων της Κύπρου. Η αδυναμία της Κυπριακής Δημοκρατίας να υπερασπιστεί να δικαιώματα της στις θάλασσες εξαιτίας της έλλειψης πολεμικού ναυτικού θα εντείνει την κατάσταση, αφού δεν μπορεί να προκαλέσει κόστος στην Τουρκία. Όπως επίσης και η εμμονή της Τουρκίας με την διατήρηση εγγυητικών δικαιωμάτων και στρατού στην Κύπρο³ δεν δίνει ελπίδα για λύση.

Συρία

Η σχέση Τουρκίας – Συρίας ήταν ανέκαθεν τεταμένη⁴. Η Συρία άνηκε στα εδάφη της οθωμανικής αυτοκρατορίας μέχρι το 1918 και έγινε ανεξάρτητη το 1946. Η βασική πηγή τριβών είναι η εκμετάλλευση και τελικώς η μείωση των υδάτων από την Τουρκία, λόγω του φράγματος Τίγρη και Ευφράτη. Επιπλέον η υποστήριξη της Συρία στους Κούρδους και Αρμενίους. Όπως επίσης, και εξαιτίας της περιοχής της Αλεξανδρέττας που παραχωρήθηκε από την Γαλλία στην Τουρκία. Τέλος η αναγνώριση του Ισραήλ από την Τουρκία, καθώς επίσης και η υποστήριξη από τη Συρία σε Ελλάδα και Κύπρο για την παράνομη εισβολή και κατοχή.

Με το Πρωτόκολλο των Αδάνων, βάσει του οποίου η Συρία έδωσε τον Οτσαλάν και τους Κούρδους από τα εδάφη της, οι σχέσεις άρχισαν να βελτιώνονται. Μέσω μνημονίων συνεργασίας, εμπορικών σχέσεων και συμφωνίες οι σχέσεις καλυτέρεψαν. Όμως οι αντιδράσεις κατά του Άσαντ άλλαξαν την κατάσταση και οι σχέσεις περιορίστηκαν. Φοβούμενη η Τουρκία για τις πολιτικές βλέψεις των κούρδων ξεκίνησε τις επιχειρήσεις «Ασπίδα του Ευφράτη» και «Κλάδος Ελιάς», παραβιάζοντας την κυριαρχία της Συρίας. Βέβαια τα σχέδια της Τουρκίας προκαλούν προβλήματα με χώρες που ενδιαφέρεται να βελτιώσει τις σχέσεις όπως η Ρωσία και το Ιράκ που έχουν φιλικές σχέσεις με την Συρία.

Η Τουρκία προσπάθησε να λύσει τα προβλήματα με την Συρία για δικό τη όφελος, δείχνοντας ότι λειτουργεί η πολιτική «μηδενικών προβλημάτων». Όμως οι

³ Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, ΠΟΛΙΤΙΚΗ <<ΜΗΔΕΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ> με τους γείτονες η προβληματική πολιτική, στο Ηλίας Κουσκουβέλης, Σπυρίδων Λίτσας, το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 33-36

⁴ Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, ΠΟΛΙΤΙΚΗ <<ΜΗΔΕΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ> με τους γείτονες η προβληματική πολιτική, στο Ηλίας Κουσκουβέλης, Σπυρίδων Λίτσας, το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 30-33

σχέσεις άλλαξαν ριζικά σε τέτοιο βαθμό που υπάρχουν στρατιωτικές δυνάμεις στα σύνορα και των δυο χωρών.

Ιράκ

Την περιοχή του Ιράκ την κατείχε από τον 15^ο αιώνα η οθωμανική αυτοκρατορία. Μετά πέρασε σε βρετανική κηδεμονία, όπου με την βοήθεια τους έγινε ανεξάρτητη το 1932. Το 1968 κατέλαβε με πραξικόπημα την εξουσία το κόμμα Μπαθ και το 1979 την εξουσία κατέλαβε ο Σαντάμ Χουσεΐν, οι οποίοι ακολούθησαν φιλοσοβιετική πολιτική. Με βάση τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι δεν θα ήταν εύκολες οι σχέσεις Ιράκ - Τουρκίας.

Πέρα από τους λόγους που αναφέρθηκαν υπάρχουν και άλλοι που εμπόδιζαν τις σχέσεις των δύο χωρών όπως ήταν η άρνηση της Τουρκίας για χρήση της επικρατείας της στις επιχειρήσεις κατά του Σαντάμ. Επίσης η πολιτική αστάθεια που επικρατεί εξαιτίας των Κούρδων και Σιιτών και τέλος η κακή σχέση των τούρκων με τους Κούρδους.

Στο πλαίσιο της πολιτικής «μηδενικών προβλημάτων» έγιναν προσπάθειες για προσέγγιση του Ιράκ από την Τουρκία, όπως το ενδιαφέρον της, για το καθεστώς του Κιρκούκ μετά την πτώση του Σαντάμ. Ακόμα έχει ταχθεί υπέρ της εδαφική ακεραιότητας του Ιράκ και σαν κυρίαρχο στόχο έχει τον αποκλεισμό του ΡΡΚ από το Ιράκ. Τέλος έχει έρθει σε επαφή με την κυβέρνηση του ιρακινού Κουρδιστάν με κοινό συμφέρον την μεταφορά πετρελαϊκών κοιτασμάτων. Βέβαια οι στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά των κούρδων της Τουρκίας, δημιουργεί και πάλι πρόβλημα στο εσωτερικό του Ιράκ.

Οι προσπάθειες της Τουρκίας εμποδίζονται για ακόμα μια φορά εξαιτίας της χρήσης βίας κατά των κούρδων, της πολιτικής παρέμβασης που χρησιμοποιεί και λόγω της κυβερνητική αστάθειας. Οποτε η πολιτική τους δεν θεωρείτε επιτυχημένη.

Ιράν

Το Ιράν έχει 480 χιλιόμετρα κοινά σύνορα με την Τουρκία, είναι όμως σε όλα τους αντίθετες και ανταγωνιστές⁵. Η Τουρκία προσπάθησε να είναι στο πνεύμα της πολιτικής μηδενικών προβλημάτων και να πετύχει τα συμφέροντα της, όμως οι σχέσεις του Ιράν με τη δύση που είναι σε ένταση και τα γεγονότα στη Συρία δυσχεραίνουν την κατάσταση.

⁵ Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, ΠΟΛΙΤΙΚΗ <<ΜΗΔΕΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ> με τους γείτονες η προβληματική πολιτική, στο Ηλίας Κουσκουβέλης, Σπυρίδων Λίτσας, το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία. Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 36

Ισραήλ

Μπορεί η Τουρκία να μην συνορεύει άμεσα με το Ισραήλ, αλλά με αυτό το κράτος είχε στενές σχέσεις που ανατράπηκαν. Είναι μια εμφανή περίπτωση της αποτυχίας της πολιτικής «μηδενικών προβλημάτων»⁶.

Οι δυο χώρες βρισκόταν στις δομές της δύσης, έχοντας πολύ καλές σχέσεις με την Αμερική και αντιμετώπιζαν τους ίδιους κινδύνους, την τρομοκρατία και την αστάθεια της εποχής, όποτε ενίσχυσαν την σχέση τους.

Όλα άλλαξαν όταν η Τουρκία για να την εμπιστευτούν οι αραβικές χωρών και να συνεργαστεί περισσότερο μαζί τους, αναμείχτηκε πολύ στην διαμάχη Ισραηλινών – Παλαιστίνιων. Η σύγκρουση των δύο συμμάχων θα ξεκινήσει με τα γεγονότα της Λωρίδας της Γάζας και θα κορυφωθούν με την επιχείρηση του πλοίου Μαβί Μαρμαρά που προσπάθησε να σπάσει των αποκλεισμό των ισραηλινών της Γάζας. Μετά από αυτά τα γεγονότα διαταράχτηκαν οι σχέσεις τους. Ο Ερντογάν εμφανίζεται υπερασπιστής όλων των μουσουλμάνων και του παλαιστινιακού κινήματος Χαμάς της Γάζας⁷.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η Τουρκία δεν τα καταφέρνει να υπερασπιστεί την πολιτική της. Πιο πολύ προσπαθεί να παγώσει τα προβλήματα με τους γείτονες και να ισχυροποιήσει τις διεκδικήσεις της, παρά να τα λύσει.

Σχέσεις Τουρκίας με Η.Π.Α., Ρωσία και Ε.Ε.

Μετά το 2002 που ανέλαβε την εξουσία το κόμμα του Ερντογάν η στρατηγική της Τουρκίας για Μέση Ανατολή, ΕΕ και ΗΠΑ μπορεί να χωριστεί σε δυο φάσεις. Πριν την αραβική άνοιξη και μετά την αραβική άνοιξη. Έως το 2011 η Τουρκία προσέγγιζε την ΕΕ γιατί θα την βοηθούσε στην βιωσιμότητα της και ήθελε να αποφύγει τα πραξικοπήματα που συνέβαιναν πιο παλιά. Από την άλλη προσπαθούσε να προσεγγίσει την Μέση Ανατολή θέλοντας να αναδείξει την κοινή τους ιστορία, τα πολιτιστικά τους στοιχεία και τη θρησκεία.

Στη δεύτερη φάση η Τουρκία προσπάθησε να προσαρμοστεί στις συνέπειες των εξεγέρσεων, στα νέα δεδομένα και στις εξελίξεις. Η προσπάθεια της για να καταστεί ηγετίδα δύναμη όλα τα προηγούμενα χρόνια την οδήγησε να αναμειχθεί σε ζήτημα που αφορούσαν τη Συρία και τη Λιβύη πιο έμπρακτα και σε θέματα που έθιγαν ευρωπαϊκά και μεσανατολικά ζητήματα.

⁶ Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, ΠΟΛΙΤΙΚΗ <<ΜΗΔΕΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ> με τους γείτονες η προβληματική πολιτική, στο Ηλίας Κουσκουβέλης, Σπυρίδων Λίτσας, το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία. Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 40

⁷ Βλ. Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, ΠΟΛΙΤΙΚΗ <<ΜΗΔΕΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ> με τους γείτονες η προβληματική πολιτική, στο Ηλίας Κουσκουβέλης, Σπυρίδων Λίτσας, το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία. Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 41

Σχέσεις Τουρκίας-Η.Π.Α.

Η Τουρκία είχε μια ιδιαίτερα προνομιακή αντιμετώπιση και σχέση με την Αμερική. Ειδικά την εποχή του ψυχρού πόλεμου επωφελήθηκε από τις επιλογές της και την πολιτική της.

Αν και οι δύο πλευρές δεν έχουν εγκαταλείψει την επίσημη συμμαχική τους σχέση, από το 2002 όταν ανέλαβε την εξουσία στην Τουρκία το κόμμα δικαιοσύνης και ανάπτυξης η κατάσταση μεταξύ τους έχει αλλάξει. Το ζήτημα των κούρδων φέρνει αναταραχές στους δυο συμμάχους, επειδή οι κούρδοι ήταν σύμμαχοι των αμερικανών στην καταπολέμηση του ISIS. Η Τουρκία ανησυχεί για τα σχέδια των Κούρδων στη βόρεια Συρία που αφορούν την αυτονομία, φοβούμενη ότι αυτές οι εξελίξεις θα προκαλέσουν αποσχίσεις και στην νοτιανατολική Τουρκία που ζουν περίπου 10 εκατομμύρια Κούρδοι. Με την απειλή για επέμβαση του στρατού των Τούρκων, ανατολικά του Ευφράτη από ζουν οι κούρδοι, η Τουρκία πιέζει την Αμερική. Αυτή η πίεση οδήγησε σε μια συμφωνία τη «Ζώνη Ασφάλειας στη βόρεια Συρία». Οι αναλυτές βέβαια πιστεύουν ότι είναι δύσκολο να εφαρμοστεί αυτή η συμφωνία και ότι μπορεί να δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα. Παρά την συμφωνία η απειλή για επέμβαση στρατού των τούρκων δεν υποχωρεί. Η κατάσταση είναι έκρυθμη. Αυτό διαφαίνεται και από την διάθεση της Τουρκίας να μεταφέρει Συρίους προσφυγές σε περιοχές με Κουρδικούς πληθυσμούς, που αν γίνει θα προκαλέσει αναταραχές στη βόρεια Συρία. Ακόμα η ανακοίνωση ενός οδικού χάρτη για την υποχώρηση των Κούρδων από την πόλη Μανμπίτζ της Συρίας, δεν έφερε λύση στις διαφορές.

Η ένταση συνεχίστηκε και στη περίπτωση του αμερικανού πάστορα που κρατείτο στην Τουρκία με την κατηγορία υπόθαλψης τρομοκρατικής οργάνωσης. Η Τουρκία αρνήθηκε επανειλημμένα την απελευθέρωση του. Στο τέλος αναγκάστηκε να τον απελευθερώσει λόγω της οικονομικής πίεσης που δέχτηκε. Ο Τραμπ έλαβε την απόφαση για τις οικονομικές κυρώσεις, τακτική που τελικά απέδωσε και ήρθε η απελευθέρωση του πάστορα Μπράνσον. Για οικονομικό πόλεμο κατηγορήθηκε η ΗΠΑ από τους Τούρκους. Οι ΗΠΑ όμως αν προκύψουν διαφορές και πάλι δεν θα αργήσουν να επιβάλουν και πάλι κυρώσεις για να πειθαρχήσει η Τουρκία.

Εξαιτίας της παραλαβής από την Τουρκία των ρώσικων αντιπυραυλικών συστημάτων S-400, παρά τις απειλές να μην το κάνει, το κογκρέσο απέβαλε την Τουρκία από το πρόγραμμα αγοράς μαχητικών F-35 επειδή τους ανήφισε.

Στις σχέσεις των δυο χωρών έχουν υπάρξει πολλές τριβές, όμως δεν έχουν διαλυθεί αν και βρίσκονται σε αχαρτογράφητα νερά, παραμένουν δυο νατοϊκή σύμμαχοι.

Σχέσεις Τουρκίας-Ρωσίας

Η Ρωσία είναι μια χώρα ισχυρότερη από την Τουρκία, της οποίας τα συμφέροντα δεν θέλει να θίξει η Τουρκία. Η Ρωσία δεν έχει να χάσει τίποτα από την

ρωσοτουρκική σχέση, ίσα-ίσα που κερδίζει από τις εντάσεις της Τουρκία με την ΗΠΑ και την αποδυνάμωση του ΝΑΤΟ. Γεωπολιτικοί λόγοι την ευνοούν ενώ ζημιώνονται τα δυτικά συμφέροντα στη μέση ανατολή. Ακόμα υπάρχει μεταξύ τους μια οικονομική και εμπορική σχέση που αφορά την αγορά εξοπλισμών και όχι μονό αφού η ρωσική εταιρεία Rosatom ανέλαβε την κατασκευή του πρώτου πυρηνικού σταθμού στην Τουρκία. Το παράδειγμα της Γεωργίας μας δείχνει πολλά. Στον πόλεμο Ρωσίας - Γεωργίας για την νότια Οσσετία, όπου η Ρωσία την αναγνώριζε και αυτή ως ανεξάρτητο κράτος, ενώ η δύση ήταν υπέρ της ακεραιότητας της Γεωργίας, η Τουρκία κράτησε πολύ πιο συγκρατημένη στάση από τα υπόλοιπα δυτικά κράτη.

Σχέσεις Τουρκίας-Ε.Ε.

Έγιναν αρκετές προσπάθειες για ένταξη της Τουρκίας στην ευρωπαϊκή ένωση αλλά απέτυχαν αρχικά λόγω ελληνικού βέτο. Στην διάσκεψη κορυφής του Ελσίνκι το 1999, η Τουρκία έγινε υποψήφια χώρα για ένταξη. Το 2005 η Τουρκία ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις για ένταξη. Η Ελλάδα υποστήριξε την ένταξη αυτή, γιατί είχε ως προϋπόθεση την ομαλή σχέση της Τουρκίας με την Κύπρο και την Ελλάδα, καθώς θεωρήθηκε ότι η Τουρκία αν ήταν στην ΕΕ θα ήταν ένας καλύτερος γείτονας. Από όλες τις προϋποθέσεις που θέτει η ΕΕ για πλήρη ένταξη, μονό σε δυο θέματα έχει κλείσει η Τουρκία, στην έρευνα και στην τεχνολογία. Σήμερα οι σχέσεις χαρακτηρίζονται ως αρνητικές. Μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα η διαδικασία για την ένταξη σταμάτησε λόγω των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η επανεκλογή Ερντογαν το 2018 δεν φαίνεται να βοηθά τα πράγματα, ώστε να βρεθεί λύση στο κυπριακό και να ομαλοποιηθούν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Διεθνής συμβάσεις και συμφωνίες

Τα τελευταία χρόνια πρωταθλητής στις παραβάσεις του Διεθνούς Δικαίου αναδεικνύεται η Τουρκία κυρίως εις βάρος της χώρας μας της Κύπρου αλλά και άλλων κρατών της όπως είναι η Συρία και η Λιβύη. Ο τουρκικός αναθεωρητισμός πηγάζει από την αμφισβήτηση διεθνών συνθηκών, όπως η Συνθήκη της Λωζάννης και των Παρισίων και μετουσιώνεται σε πράξεις που παραβιάζουν το Διεθνές Δίκαιο, το Δίκαιο της Θάλασσας και το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο.

Γιατί η Συνθήκη της Λωζάννης είναι ακόμα ισχυρή

Η ιστορία της, οι προβλέψεις της και ο τουρκικός αναθεωρητισμός

Όταν κάνουμε λόγο για την συνθήκη της Λωζάννης, συνήθως αναφερόμαστε στην «κληρονομιά» που άφησε η θεμελιώδης αυτή διεθνής πράξη στο νομικό και πολιτικό καθεστώς της ευρύτερης περιοχής της Εγγύς Ανατολής, της Ανατολικής Μεσογείου και των Βαλκανίων. Η Συνθήκη είναι αποτέλεσμα προηγούμενων διεθνών πράξεων και είναι η φυσική συνέχεια τους.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχουν αμφισβητήσεις για την ισχύ της συνθήκης της Λωζάννης του 1923 (π.χ. δηλώσεις Τούρκων επισήμων) καθώς και άλλες συναφείς «επιθέσεις» κατά της αρχικής συμφωνίας Σάϊκς-Πικό (Sykes-Picot) του 1916 (απειλές του Ισλαμικού κράτους για «σβήσιμο» της παραπάνω συμφωνίας, κατά την επέτειο των 100 ετών από την υπογραφή της).

Η συμφωνία Σάϊκς-Πικό (SYKES-PIKOT, Μάιος 1916)

Η Συνθήκη της Λωζάννης ανέτρεψε το σκηνικό στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή, και η αρχή της εντοπίζεται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Τότε ήταν που οι παλιοί σύμμαχοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπως ήταν η Αγγλία και η Γαλλία, εγκατέλειψαν την πολιτική της υποστήριξης της ακεραιότητάς της και άρχισαν να τρέφουν βλέψεις της. Ήδη όμως πέρα από αυτή την αλλαγή των συμμάχων της, είχαν αρχίσει να διεισδύουν στην οθωμανική αυτοκρατορία και για το λόγο αυτό εντάθηκε στο πλευρό τους κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Οι Αγγλοι και οι Γάλλοι επίσης ωθήθηκαν σε αλλαγή λόγων των βλέψεων της Ρωσίας στα Στενά και οι υπερβολικές απαιτήσεις της Ιταλίας για να συνταθεί μαζί τους. Οι Βρετανοί είχαν ως κεντρική ιδέα τον ξεσηκωμό των Αράβων εναντίον των Οθωμανών, μέσω της υπόσχεσης τους για αυτονόμησή τους μετά τον Πόλεμο. Την συγκεκριμένη ιδέα στήριζαν στη συνέχεια και οι Γάλλοι λόγω των οικονομικών της συμφερόντων στην περιοχή και την μεγάλη πολιτιστική επιρροή.

Μέσα στο γενικό αυτό πλαίσιο, τον Μάιο του 1916 υπογράφηκε η αγγλο-γαλλική μυστική «Συμφωνία Σάϊκς-Πικό». Η συμφωνία πήρε το όνομα της από τα ονόματα των δύο διαπραγματευτών της. Αργότερα στην συμφωνία προσχώρησε και η Ρωσία. Η συμφωνία αυτή μεταξύ των δυνάμεων της Αντάντ, χάραξε τον χάρτη της

Εγγύς Ανατολής και δημιουργούσε μεταξύ τους δύο είδη ζωνών ελέγχου και επιρροής.

Η Συμφωνία αναφέρεται επίσης στην Κύπρο, η οποία είχε παραχωρηθεί στην με την άγγλο-τουρκική συμμαχία του 1878 και η οποία προσαρτήθηκε μονομερώς από την Αγγλία, με την έναρξη του Μεγάλου Πολέμου (5/11/1914). Η Κύπρος προσφέρθηκε στην Ελλάδα από τους Άγγλους το 1915 με αντάλλαγμα την ένταξη της χώρας στην Αντάντ, όμως η προσφορά απορρίφθηκε. Η Συμφωνία προέβλεπε ότι δεν θα γίνει καμία διαπραγματεύση για το μέλλον της Κύπρου, χωρίς τη συμμετοχή της Γαλλίας. Το τίμημα για την Γαλλία αυτής της συμμετοχής σε μελλοντικές διαπραγματεύσεις ήταν η χρήση των λιμένων της Χάιφα και της Άκκρας και η παροχή μέρους των υδάτων των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη.

Η Συμφωνία Σάϊκς-Πικό προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις στους άμεσα εμπλεκόμενων μετά την διαρροή της στον ρωσικό Τύπο από τους Μπολσεβίκους που μόλις είχαν καταλάβει την εξουσία. Οι Μπολσεβίκοι ακύρωσαν το κομμάτι που αφορούσε την Ρωσία, οι Ιταλοί αντέδρασαν και ζήτησαν περισσότερα και οι Άραβες αισθάνθηκαν προδομένοι.

Οι αποδεσμεύσεις αυτές σε συνδυασμό με την προέλαση των Τούρκων εθνικιστών, οδήγησαν στην αποσύνθεση της Συμφωνίας. Το τελειωτικό χτύπημα το έλαβε η Συμφωνία στην Διάσκεψη του Σαν Ρέμο (1920). Επιγραμματικά η αρχική Συμφωνία του 1916 άλλαξε σε πολλά σημεία. Τα συμβαλλόμενα μέρη δεν παρέμειναν τα ίδια, ούτε τα προβλεπόμενα σύνορα τηρήθηκαν, ούτε τα διεθνή καθεστώτα διατήρησαν τον χαρακτήρα τους.

Απώλειες και οφέλη

Η αρχική μορφή της Συμφωνίας δεν ίσχυσε ποτέ στην πράξη. Όσες διατάξεις της φαίνονται ότι «κληρονομήθηκαν» αναφορικά με την λεγόμενη «μοιρασιά» της Μέσης Ανατολής ήταν συνέπια της ήττας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, των στρατιωτικών κινήσεων των δύο Μεγάλων Δυνάμεων και των διπλωματικών χειρισμών που ακολούθησαν. Η πραγματικότητα αποτυπώθηκε τελικά στη Συνθήκη της Λωζάννης.

Η ανάληψη της γαλλικής εντολής στην Κιλικία αποδείχτηκε επιζήμια για την Γαλλία και τους Συμμάχους της, αφού την ανάγκασε να διευθετήσει εσπευσμένα την σε βάρος της κατάσταση στην περιοχή αυτή. Αποτέλεσμα αυτής της διευθέτησης ήταν η διάσπαση του συμμαχικού δεσμού και η χορήγηση χρόνου στον Κεμάλ να ανατρέψει το σκηνικό της Ανατολής και να αναγνωριστεί διεθνώς. Οι σχέσεις των Μεγάλων Δυνάμεων όσο και το μέτωπο της Μικράς Ασίας επηρεάστηκαν από την γάλλο-τουρκική προσέγγιση και τη Συμφωνία Μπουγιόν-Κεμάλ.

Συνθήκη Σεβρών (10 Αυγούστου 1920)

Ο Μεγάλος Πόλεμος μέσα από τις επαναστάσεις, τα εθνικά κινήματα και σφοδρούς πολέμους που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του, συνέβαλε στην

αναμόρφωση του χάρτη της Μέσης Ανατολής. Η ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στον πόλεμο και η Συμφωνία Σάϊκς-Πικό συνέβαλαν σε αυτή την επανοριοθέτηση του χάρτη της Μέσης Ανατολής. Η υπογραφή της ανακωχής του Μούδρου (1918) έδωσε το πράσινο φως για την εγκατάσταση των ξένων δυνάμεων (και της Ελλάδας) σε στρατηγικά σημεία της (π.χ. Κωνσταντινούπολη και Σμύρνη). Παράλληλα το 1919 ξεκίνησε την ανάπτυξη του το κίνημα των Νεότουρκων. Σκοπός του κινήματος ήταν η εκπαράθυρωση όλων των μειονοτήτων από τη χώρα και η ανατροπή του σουλτάνου.

Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν η διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με την υπογραφή της θεμελιώδους Συνθήκης Ειρήνης των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920). Η Συνθήκη δημιούργησε την «Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών» μέσα από την προσάρτηση των νησιών του Αιγαίου, της Ανατολικής Θράκης και την απόκτηση κυριαρχικών δικαιωμάτων στην περιοχή της Σμύρνης. Αναγνωρίστηκε από την Τουρκία η προσάρτηση της Κύπρου από την Αγγλία (από 5 Νοεμβρίου 1914) και το αγγλικό προτεκτοράτο στην Αίγυπτο (από 5 Νοεμβρίου 1914). Επιπροσθέτως παραχωρήθηκαν η Λιβύη και τα Δωδεκάνησα στην Ιταλία και δημιουργήθηκαν η ανεξάρτητη Αρμενία, το αυτόνομο Κουρδιστάν και οι ανεξάρτητες υπό αγγλική και γαλλική επιρροή αραβικές επαρχίες.

Στο κύριο Σώμα της Συνθήκης υπήρχαν προσαρτημένες Ειδικές Συμβάσεις οι οποίες καθόριζαν το καθεστώς των Στενών (ελεύθερη ναυσιπλοΐα, αφοπλισμός παράκτιων εδαφών τους), την παραχώρηση στην Ελλάδα της πρώην βουλγαρικής Δυτικής Θράκης μέσω των Συμμάχων της Αντάντ, την παραχώρηση των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα από την Ιταλία (με όρους) και την κατάργηση των «εγγυήσεων» των τριών Μεγάλων Δυνάμεων, που είχαν θεσπιστεί με τις συνθήκες του Λονδίνου του Μαΐου 1832 και του Μαρτίου 1864.

Η Συνθήκη δεν επικυρώθηκε από τους εμπλεκόμενους. Οι Κεμαλιστές τήρησαν εχθρική στάση, επειδή έβλεπαν την χώρα τους να διαμελίζεται. Αλλά και οι άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις δεν ήταν ιδιαίτερα ευτυχείς με την ρύθμιση και χαρακτήριζαν την Συνθήκη ως θρίαμβο της αγγλικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή. Οι Μεγάλες Δυνάμεις προσπάθησαν να «διασώσουν» το βασικό σώμα των Σεβρών και συγκάλεσαν Διάσκεψη στο Λονδίνο (Φεβρουάριος 1921) για την αναθεώρησή του. Οι διαφωνίες των Μεγάλων Δυνάμεων για τον τρόπο επίλυσης του ανατολικού ζητήματος οδήγησαν την πρωτοβουλία σε ναυάγιο.

Κατά την διάρκεια της Διάσκεψης ο Κεμάλ προσέγγισε την Γαλλία που οδήγησε στην υπογραφή μιας πρώτης Συμφωνίας, που επιβεβαιώθηκε αργότερα με τη Συμφωνία Φρανκλέν-Μπουγιόν (Οκτώβριος 1921). Η Συμφωνία αυτή προέβλεπε την αποχώρηση των Γάλλων από την περιοχή της Κιλικίας έναντι οικονομικών ανταλλαγμάτων. Ανάλογη συμφωνία υπέγραψε και η Ιταλία που αποχωρούσε από την περιοχή της Αττάλειας, εξασφαλίζοντας επίσης οικονομικά ανταλλάγματα.

Πρώτη επιλογή του Κεμάλ για συμμαχία ήταν η νέα Ρωσία που δημιουργήθηκε το 1917. Σύντομα ο Κεμάλ υπέγραψε με τη Μόσχα διάφορες συμφωνίες που του παρείχαν υλική και στρατιωτική βοήθεια, ακύρωναν προηγούμενες συμφωνίες μεταξύ του Τσάρου και του Σουλτάνου, επέστρεφαν στην Τουρκία μερικά παλαιότερα οθωμανικά εδάφη, ενώ άφηναν ανοιχτό το θέμα των Στενών.

Οι επιπτώσεις των γαλλο-τουρκικών συμφωνιών ήταν πολλαπλές. Η συμμαχική ενότητα διασπάστηκε αφού παραβιάστηκε η Δήλωση του Λονδίνου του 1914 για μη σύναψη χωριστής συνθήκης. Επίσης άλλαξε η πορεία του μικρασιατικού μετώπου αφού αποδεσμεύτηκαν δυνάμεις του Κεμάλ από την Κιλικία και κατευθύνθηκαν εναντίον του ελληνικού εκστρατευτικού σώματος, ενώ δημιούργησαν προσφυγικό πρόβλημα για χιλιάδες Έλληνες της Κιλικίας.

Συνθήκη Λωζάννης (1923)

Αποτελεί τη βασική συνθήκη ρύθμισης των ελληνο-τουρκικών σχέσεων. Στην Τουρκία παραχωρήθηκε με τη Συνθήκη της Λωζάννης η Ανατολική Θράκη, η οποία βρισκόταν υπό ελληνική κυριαρχία με την Συνθήκη των Σεβρών, όπως επίσης και την περιοχή της Σμύρνης. Τα νησιά του Αιγαίου παρέμειναν στην Ελλάδα, εκτός την Ίμβρο και την Τένεδο, που της είχαν χορηγηθεί με τη Συνθήκη των Σεβρών. Κλείνοντας προσαρτήθηκαν η Κύπρος στη Μεγάλη Βρετανία και τα Δωδεκάνησα στην Ιταλία, γεγονότα τα οποία η Τουρκία αναγνώρισε. Επίσης, συμφωνήθηκε η υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, ενώ εξαιρέθηκαν οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης και οι Έλληνες που ήταν εγκαταστημένοι πριν το 1918 στην Κωνσταντινούπολη.

Στον αντίποδα οι Τούρκοι εξασφάλισαν την κυριαρχία της Κωνσταντινούπολης, της Κιλικίας και της Αττάλειας. Παραιτήθηκαν από την Αίγυπτο και την Κύπρο υπέρ της Αγγλίας και από την Λιβύη και τα Δωδεκάνησα υπέρ της Ιταλίας. Αποδέχθηκαν τον καθορισμό των συνόρων τους προς την Συρία στην βάση εκείνων της Συμφωνίας Φρανκλέν-Μπουγιόν και προς το Ιράκ με την τελική Συμφωνία του 1926, στην οποία έχασαν τη Μοσούλη από τους Άγγλους. Αναγνώρισαν έμμεσα την χορήγηση του καθεστώτος «εντολών» για τις υπόλοιπες περιοχές της Μέσης Ανατολής υπέρ της Αγγλίας και Γαλλίας. Απαλλάχθηκαν από την δέσμευση των Σεβρών για αυτονομία της Αρμενίας και του Κουρδιστάν. Αναγνώρισαν το καθεστώς προστασίας των αλλοδαπών μειονοτήτων, πέτυχαν την οριστική κατάργηση των επαχθών Διομολογήσεων και ρύθμισαν με επωφελή τρόπο το θέμα του οθωμανικού χρέους.

Αναφορικά με τα κέρδη και τις απώλειες της Ελλάδας και της Τουρκίας στην Συνθήκη της Λωζάννης θα διαπιστώσουμε μια κατάσταση «λεπτής ισορροπίας». Τα εδαφικά οφέλη και απώλειες της Ελλάδας ήταν ακριβώς όσα μπορούσε να κρατήσει από αυτά που είχε κατακτήσει σε προηγούμενους πολέμους και επιτυχείς διπλωματικούς χειρισμούς της. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα διατήρησε τα νησιά του

Β. Αιγαίου παρά την αμφισβήτησή τους από την Τουρκία και την Ιταλία, επιβεβαίωσε την κυριαρχία της στην Δυτ. Θράκη, παρά την διεκδίκησή της από την Τουρκία και την Βουλγαρία, διευθέτησε το ζήτημα του Αγ. Όρους, παρά τις ρωσικές αξιώσεις και διέσωσε την έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Στις απώλειες συγκαταλέγονται η εκκένωση της Σμύρνης και της Ανατολικής Θράκης που στην ουσία δεν είχε καν προλάβει να τις αφομοιώσει.

Η Τουρκία από την άλλη είχε περιορισμένες απώλειες και πιο συγκεκριμένα δεν κράτησε τα νησιά του Β. Αιγαίου που είχε ήδη χάσει από το 1913 και τις αποκομμένες αραβικές επαρχίες την Αίγυπτο, το Σουδάν, τη Λιβύη, την Τυνησία και το Μαρόκο . Αντίθετα πέτυχε την οριστική εκδίωξη μεγάλου τμήματος του ελληνισμού και του ξένου στοιχείου από τον τουρκικό χώρο και ακύρωσε τις διαμελιστικές προτάσεις για την Αρμενία και το Κουρδιστάν, ενώ κατήγγησε τις διαχρονικές και εξευτελιστικές διομολογήσεις.

Η Συνθήκη της Λωζάννης είναι ένα ιδιαίτερα συμπαγές οικοδόμημα δύσκολο να κλονιστεί, αφού στηριζόταν σε τρεις δομημένους πυλώνες. Στον «νομικό πυλώνα», που αποκλείει και αποκρούει οποιαδήποτε προσπάθεια για αναθεώρηση της συνθήκης βασισμένη σε αδιάσειστη νομική επιχειρηματολογία υπέρ της αρχής της «*facta sunt servanda*» για τήρηση των συμπεφωνημένων και κατά της αθεμελίωτης επίκλησης της ρήτρας *rebus sic stantibus* εφόσον τα πράγματα παρέμεναν ως είχαν. Στον «ιστορικό πυλώνα», γιατί στην πραγματικότητα ήταν το τελικό αποτέλεσμα προηγούμενων διεθνών πράξεων όπως συμφωνίες, μονομερείς διακηρύξεις, διεθνείς αποφάσεις, οι οποίες προερχόταν από ιστορικά γεγονότα και τέσσερεις πολέμους (Ιταλό-τουρκικός, Βαλκανικοί, Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Μικρασιατικός πόλεμος), τις οποίες αναγνώριζε και νομιμοποιούσε, έστω και εκ των υστέρων. Στον «πολιτικό πυλώνα», ο οποίος αναφέρεται στο γεγονός ότι μέσω της Συνθήκης και στην βάση της αρχής του «win-win», επιτεύχθηκε ισόρροπος συμβιβασμός των συμφερόντων των συμβαλλομένων μερών.

Η Συνθήκη της Λωζάννης για Ίμβρο και Τένεδο

Η Συνθήκη της Λωζάννης προέβλεπε στο άρθρο 14 την επιβίωση του γηγενούς ελληνικού πληθυσμού της Ίμβρου και της Τενέδου. Παράλληλα θα εγκαθιδρυόταν ένα ειδικό καθεστώς τοπικής αυτοδιοίκησης που θα επωμιζόταν την διοίκηση και την διασφάλιση της δημόσιας τάξης και της ασφάλειας. Η αποστρατικοποίηση είναι καθεστώς του διεθνούς δικαίου το οποίο προκύπτει ως αποτέλεσμα διμερούς ή πολυμερούς Συνθήκης, πάνω στην οποία δεσμεύονται ένα ή περισσότερα κράτη, ώστε να μην προβαίνουν σε οχυρώσεις, εγκατάσταση ή παραμονή στρατευμάτων, στην δημιουργία ξένων στρατιωτικών βάσεων σε συγκεκριμένες περιοχές της επικράτειάς τους, συνήθως παραμεθόριες ή νησιωτικές. Η αποστρατικοποίηση αποσκοπεί στην πρόληψη κρίσεων, απρόβλεπτων επιθέσεων και ενόπλων συγκρούσεων μεταξύ γειτονικών χωρών.

Σχετικά με το Αιγαίο Πέλαγος υπάρχουν διαφορετικές κατηγορίες νησιών σε σχέση με τα νομικά καθεστώτα που αφορούν την αποστρατικοποίηση των ελληνικών νησιών. Σύμφωνα με την Τουρκία, τα νησιά Λήμνος και Σαμοθράκη διέπονται από την σύμβαση της Λωζάννης για τα Στενά (1923), ενώ κατά την Ελλάδα από την σύμβαση του Μοντρέ (1936), η οποία αντικατέστησε την προηγούμενη σύμβαση συνολικά ή εν μέρει. Έπειτα, στην Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης (1923) υπάγονται τα νησιά Μυτιλήνη, Χίος, Σάμος και Ικαρία. Κλείνοντας η Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων (1946) διέπει τα Δωδεκάνησα.

Στρατιωτικές δυνάμεις έχουν αναπτυχθεί σε όλα αυτά τα νησιά της χώρα μας, γεγονός το οποίο η Τουρκία θεωρεί παράνομο. Επίσης η Τουρκία θεωρεί πως αποτελεί παραβίαση των δεσμεύσεων της Ελλάδας, που απορρέουν από διεθνείς συνθήκες. Ωστόσο ορισμένα νησιά του Αιγαίου δεν είχαν τεθεί υπό καθεστώς αποστρατικοποίησης, όπως η Θάσος, τα Ψαρά, ο Άγιος Ευστράτιος και ορισμένες νησίδες. Η Τουρκία δέχεται ότι τα τρία αυτά νησιά είναι ελληνικά και ως μη αναφέρονται στη Λωζάννη γιατί ήταν υπό ελληνική κατοχή ήδη από το 1914, και η ίδια, στην διάσκεψη Ειρήνης της Λωζάννης, έχει αποδεχθεί την ελληνική κυριαρχία στα νησιά αυτά υπό τον όρο όμως να μην οχυρωθούν.

Δεκαετία 1930 και μετά

Μετά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1919-22 και τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, στόχο του Βενιζέλου αποτελούσε η διασφάλιση ενός κλίματος ύφεσης κυρίως με τα όμορα κράτη που θα επέτρεπαν στη χώρα να επιδοθεί ανεπηρέαστα σε ένα μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό έργο, κάτι απαραίτητο μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την εισροή μεγάλου αριθμού προσφύγων από τη Μικρά Ασία. Ο Βενιζέλος ξεκίνησε τη διπλωματική του δραστηριότητα από την Ιταλία. Στη συνέχεια, η Ελληνοτουρκική Συνθήκη Φιλίας, Ουδετερότητας, Διαλλαγής και Διαιτησίας και το Πρωτόκολλο Περιορισμού των Ναυτικών Εξοπλισμών υπεγράφησαν στην Άγκυρα στις 30 Οκτωβρίου 1930. Στις 14 Σεπτεμβρίου 1933 υπογράφηκε το Σύμφωνο της Άγκυρας (Σύμφωνο Εγκάρδιας Συνεννόησης). Επίσης ανέλαβαν την υποχρέωση συνεννόησης για διεθνή ζητήματα που τις αφορούσαν και την εγγύηση των μεταξύ τους συνόρων.

Οι δύο χώρες Ελλάδα και Τουρκία δέχθηκαν στις 29.08.1955 πρόσκληση από τη Μ. Βρετανία για τριμερή διάσκεψη στο Λονδίνο. Η συνάντηση αφορούσε συζήτηση για θέματα πολιτικά και άμυνας της Ανατολικής Μεσογείου, περιλαμβανομένης και της Κύπρου. Η τριμερής αυτή διάσκεψη πραγματοποιείται το Σεπτέμβριο στο Λονδίνο. Οι συνομιλίες διακόπτονται μετά το ξέσπασμα μιας σειράς οργανωμένων βιαιοπραγιών κατά του ελληνικού στοιχείου σε Κωνσταντινούπολη και Σμύρνη (πογκρόμ). Η τριμερής αυτή διάσκεψη βάζει πλέον την Μ. Βρετανία σε ρόλο διαιτητή ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Επίσης είναι άξιο λόγου το γεγονός πως παραμονές της Διάσκεψης ο Τούρκος Πρωθυπουργός Μεντερές θα ισχυριστεί πως Τουρκοκύπριοι θα υποστούν σφαγές από Ελληνοκύπριους.

Το Δεκέμβριο του 1966 η Τουρκία δείχνει τάσεις συμβιβασμού και επιτυγχάνεται η υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Παρισιού. Σε αυτό η Τουρκία δέχεται να απέχει από οποιαδήποτε ενέργεια, εφόσον της δοθεί κατά πλήρη κυριαρχία η στρατιωτική βάση της Δεκέλειας στην Κύπρο. Όμως η πτώση της κυβέρνησης των αποστατών του Στεφανόπουλου ματαιώνει την οποιαδήποτε εξέλιξη και οι συγκρούσεις συνεχίζονται.

Ελληνοτουρκική προσέγγιση («Διπλωματία των Σεισμών»)

Η ελληνοτουρκική προσέγγιση ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1999, όταν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις είχαν φθάσει στο ναδίρ τους κατόπιν διαδοχικών κρίσεων (Ιμια, S- 300, υπόθεση Οτσαλάν) και διευκολύνθηκε σημαντικά από την αντίδραση της ελληνικής και τουρκικής κοινής γνώμης μετά τους σεισμούς σε Κων/πολη (Αύγουστος) και Αθήνα (Σεπτέμβριος), οδήγησε στη «συμφωνία του Ελσίνκι» (Δεκέμβριος 1999), την υπογραφή αρκετών διμερών συμφωνιών. Επίσης στο πλαίσιο βελτίωσης του κλίματος και μείωσης της έντασης ανάμεσα στις δύο χώρες λήφθηκαν Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης. Ωστόσο, δεν έχει σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος στα λεγόμενα ζητήματα «υψηλής πολιτικής» (ζητήματα Αιγαίου).

Πρωτόκολλο Παπούλια-Γιλμάζ (Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης)

Στο πλαίσιο της βραχύβιας ελληνοτουρκικής ύφεσης επί εποχής Νταβός, υπογράφηκε από τους τότε Υπουργούς Εξωτερικών Κάρολο Παπούλια και Μεσούτ Γιλμάζ ένα πρωτόκολλο μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης το οποίο προέβλεπε μεταξύ άλλων δίμηνο μορατόριουμ στην πραγματοποίηση στρατιωτικών ασκήσεων στο Αιγαίο κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Για σημαντικά χρονικά διαστήματα το Πρωτόκολλο δεν τηρήθηκε στην πράξη, κυρίως με τουρκική υπαιτιότητα. Από το 1999 και έπειτα υπήρχαν συμφωνίες για σειρά μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Παραδείγματα τέτοιων μέτρων ήταν το τετράμηνο θερινό μορατόριουμ στις στρατιωτικές ασκήσεις στο Αιγαίο, ανταλλαγή επισκέψεων σε επίπεδο Αρχηγών Γενικών Επιτελείων και Στρατιωτικών Σχολών, θερμή γραμμή επικοινωνίας σε περίπτωση εκτάκτων περιστατικών, συνεργασία σε ειρηνευτικές αποστολές και φυσικές καταστροφές.

Συμφωνία Ελσίνκι (1999)

Στη συνάντηση κορυφής της ΕΕ στο Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999, συμφωνήθηκε ότι η Ελλάδα θα αποσύρει τις αντιρρήσεις της (βέτο) και θα υποστηρίξει τις προσπάθειες της Τουρκίας για ένταξη στην ΕΕ έναντι δύο ανταλλαγμάτων. Το πρώτο ήταν η είσοδος της Κύπρου στην ΕΕ με το επόμενο κύμα διεύρυνσης της Ένωσης, ανεξάρτητα αν θα έχει επιλυθεί το Κυπριακό πρόβλημα). Το δεύτερο ήταν εάν οι διμερείς προσπάθειες επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών δεν στεφθούν από επιτυχία μέχρι το Δεκέμβριο του 2004, τότε οι δύο χώρες θα κατέφευγαν στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Διερευνητικές συνομιλίες

Από το 2002 οι δύο χώρες έχουν πραγματοποιήσει πολλές συναντήσεις μεταξύ αξιωματούχων των Υπουργείων Εξωτερικών με στόχο τη διερεύνηση των θέσεων των δύο πλευρών ως προς ενδεχόμενη προσφυγή στη Χάγη για την επίλυση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων. Στις συναντήσεις αυτές εικάζεται πως είχε σημειωθεί σύγκλιση απόψεων σε ορισμένα ζητήματα και πως είχε συζητηθεί το ενδεχόμενο επιλεκτικών διαφοροποιήσεων των ορίων της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Πώς το Μνημόνιο μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης προσκρούει σε κανόνες Διεθνούς δικαίου

Το μνημόνιο παραβιάζει το άρθρο 74 παρ. 1 της Σύμβασης για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας λόγω της οριοθέτησης ΑΟΖ μεταξύ γεωγραφικά και νομικά μη ομόρων κρατών και προσέτι επιβάλλει ρυθμίσεις εις βάρος τρίτων χωρών, εν προκειμένω της Ελλάδας, της Κύπρου και της Αιγύπτου. Αυτό συμβαίνει διότι η υπό αμφισβήτηση οριοθέτηση μεταξύ των δυο χωρών, προσβάλλει τα κυριαρχικά δικαιώματα των τρίτων χωρών κατά παράβαση των άρθρων 34 και 35 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών του 1969. Τα προαναφερθέντα άρθρα δεσμεύουν αδιαμφισβήτητα την Τουρκία όσον αφορά την συμβατική ισχύ τους και τους κανόνες του Διεθνούς εθνικού Δικαίου. Όλες οι χώρες αναγνωρίζουν, άλλες πιο έντονα όπως η Γαλλία, η Αίγυπτος, η Κύπρος, το Ισραήλ, η Ρωσία και άλλες πιο χλιαρά όπως οι ΗΠΑ και η Ε.Ε., ότι το επίμαχο Μνημόνιο παραβιάζει βασικούς κανόνες του Διεθνούς Δικαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η στάση της Ελλάδας

Το στρατηγικό δόγμα

Τα κράτη πρέπει να καθορίζουν τους στόχους τους και να σχεδιάζουν το στρατηγικό τους δόγμα για να μπορούν να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα ασφάλειας που προκύπτουν στο διεθνές σύστημα. Το στρατηγικό δόγμα για τον Παναγιώτη Ήφαιστο ορίζεται ως ‘η θεωρία του κράτους για το πώς αυτό μπορεί να παράγει ασφάλεια για τον εαυτό του με τον καλύτερο δυνατό τρόπο’⁸.

Το στρατηγικό δόγμα αλλάζει και θα πρέπει να αλλάζει, σύμφωνα με τις εξελίξεις στο διεθνές σύστημα και το υποσύστημα που ανήκει το κάθε κράτος. Καθώς αυτές οι αλλαγές φέρνουν νέους συσχετισμούς ισχύος και μπορεί να επηρεάσουν και να δημιουργήσουν απειλές στην κυριαρχία του κράτους. Μέσω του στρατηγικού δόγματος θα τεθούν οι στόχοι και οι διαδικασίες για να σχηματιστεί η εθνική στρατηγική και για να διαφυλαχτεί η εθνική ασφάλεια.

Το στρατηγικό δόγμα της Ελλάδας έχει προσαρμοστεί στις εξελίξεις και στις αλλαγές του διεθνούς συστήματος στη διάρκεια των ετών. Έχουν υιοθετηθεί διάφορα δόγματα και στρατηγικές με σκοπό να παράγει ασφάλεια η χώρα μας για τον εαυτό της.

Η κατάσταση πριν τη μεταπολίτευση

Μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο η Ελλάδα ακολούθησε την στρατηγική της εξωτερικής εξισορρόπησης, για να αντιμετωπίσει τις πιθανές απειλές. Η ασφάλεια της χώρας βασιζόταν στις ΗΠΑ, εξαιτίας της συμμαχία μας και στο ΝΑΤΟ. Το δόγμα του ΝΑΤΟ και οι σχεδιασμοί της Αμερικής για την περιοχή της Ανατολικής Μεσόγειου καθόριζαν την αμυντική μας στρατηγική.

1974-1981 Πρώτες κυβερνήσεις μετά την δικτατορία

Με την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο το 1974, φάνηκε η αδυναμία του δόγματος μας. Το πλήγμα για την Ελλάδα ήταν τεράστιο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, να επαναπροσδιοριστεί η εθνική μας πολιτική και να αναδιοργανωθούν οι στρατιωτικές δομές μας. Η Ελλάδα προσπάθησε να δημιουργήσει μια νέα αμυντική πολιτική, μέσω της εσωτερικής εξισορρόπησης, η οποία θα πραγματοποιούνταν μέσω οικονομικής ανάπτυξης και ενίσχυσης των στρατιωτικών δυνάμεων. Προτεραιότητα της χώρας ήταν η αύξηση της ασφάλειας της για να αντιμετωπίσει τους κινδύνους και τις τουρκικές προκλήσεις, για να επιτευχτεί η επιβίωση τους κράτους που ήταν και ο πρωτεύον στόχος. Σαν δεύτερος στόχος καθορίζεται το κυπριακό ώστε η Ελλάδα να μπορεί να υποστηρίξει την Κύπρο. Η εξωτερική εξισορρόπηση βασίστηκε στην ενίσχυση της θέσης της Ελλάδος στον δυτικό κόσμο, με την αίτηση για ένταξη στην ΕΟΚ. Όμως εκείνη την περίοδο, ακολουθεί κατευναστική πολιτική στις προκλήσεις

⁸ Π. Ήφαιστος & Α. Πλατιάς, 'Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική', Αθήνα εκδ. Παπαζήση 1992

της Τουρκίας στο Αιγαίο, μέχρι να ενδυναμωθεί η χώρα και να αποκτήσει ισορροπία ισχύος.

1981-1989

Η προσπάθεια για εσωτερική εξισορρόπηση συνεχίστηκε και την επομένη δεκαετία για την ασφάλεια και επιβίωση μας. Μιλάμε πια για εθνική και εκτεταμένη αποτροπή που άφορα την Ελλάδα και την Κύπρο. Αποφασίζεται ποιοτική αναβάθμιση έναντι της Τουρκίας γιατί ποσοτικά δεν ήταν δυνατόν να γίνει⁹. Το δόγμα μας θεωρήθηκε επιτυχημένο επειδή η χώρα κατάφερε να υπερασπιστεί τα συμφέροντα της και να αντιμετωπίσει την τουρκική προκλητικότητα το 1987¹⁰, όπου το τουρκικό ερευνητικό Σισμικ προχώρησε σε έρευνες στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου.

1990-2000

Μετά τη λήξη του ψυχρού πολέμου, έρχονται πολλές αλλαγές στο διεθνές σύστημα. Η διάλυση της σοβιετικής ένωσης οδήγησε σε μονοπολικό σύστημα, φέρνοντας ανταγωνισμό μεταξύ κρατών και μεγάλη αστάθεια σε κάποια υποσυστήματα, στα βαλκάνια και στη μέση ανατολή¹¹. Μια νέα κατάσταση επικρατεί που την χαρακτηρίζει το αλυτρωτικό και εθνικιστικό πνεύμα και η ανάπτυξη του. Η Ελλάδα ασχολείται με το μακεδονικό ζήτημα και προσπαθεί να το επιλύσει. Η Ελλάδα δεν ήταν αποτελεσματική στη διαχείριση του μακεδονικού εμπλεκόμενου σε πολιτικά παιχνίδια¹² και δεν έκανε σωστές ενέργειες και διπλωματικές κινήσεις. Η στάση αυτή, έφερε την διεθνή απομόνωση για τη χώρα μας. Χάθηκε έτσι η ευκαιρία να έχει ηγετικό ρολό στα βαλκάνια και αυξήθηκε η επιρροή της Τουρκίας στην περιοχή.

Όσο αναφορά την ακεραιότητα και ανεξαρτησία της χώρας που παραμένει ο πρώτος στόχος της Ελλάδας, υιοθετήθηκε το δόγμα ενιαίου αμυντικού χώρου Ελλάδας – Κύπρου. Εάν δεχθούμε επίθεση από τον Έβρο έως την Κύπρο θα διαλέξουμε εμείς το πώς θα απαντήσουμε. Όμως η κρίση στα Ίμια έδειξε το αντίθετο, δεν καταφέραμε να απαντήσουμε στην πρόκληση όπως όριζε το δόγμα μας. Η φήμη της Ελλάδας καταρρακώθηκε και δέχτηκε τεράστιο πλήγμα. Σε αντίθεση με την Τουρκία που αύξησε τις αξιώσεις της στην περιοχή¹³.

⁹ Αθανάσιος Πλατιάς η ελληνική αμυντική πολιτική μετά το 1974 στο Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Μαριλένα Κόππα [επιμέλεια] 30 χρόνια ελληνικής εξωτερικής πολιτικής 1974-2004, Αθήνα, Λιβάνη 2005, σελ. 221-222

¹⁰ Αναλυτική περιγραφή κρίσης 1987 υπό το πρίσμα των διεθνών σχέσεων και της στρατηγικής βλ. Διονύσιος Τσιριγώτης, Νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία διεθνείς σχέσεις και διπλωματία, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 677-684

¹¹ Διονύσιος Τσιριγώτης, Νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία διεθνείς σχέσεις και διπλωματία, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 696-697

¹² Σωτήρης Βαλντέν, μακεδονικό και βαλκάνια 1991-1994 η αδιέξοδη πορεία της ελληνικής πολιτικής, Αθήνα, Θεμέλιο, 1994, σελ. 34-40

¹³ Διονύσιος Τσιριγώτης, Νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία διεθνείς σχέσεις και διπλωματία, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 748-749

Ως απάντηση στην κρίση των Ιμίων, η ελληνική κυβέρνηση υιοθέτησε την στρατηγική ευέλικτης ανταπόδοσης. Αν η Τουρκία δημιουργούσε νέα κρίση τύπου Ιμίων, η Ελλάδα θα καθόριζε το χώρο και το χρόνο απαντώντας ανάλογα και έτσι θα δημιουργούσε ένα ισοδύναμο τετελεσμένο με την προηγούμενη κίνηση της Τουρκίας¹⁴. Το δόγμα αυτό βέβαια βασίζεται στην αξιοπιστία της απειλής και η Ελλάδα δεν είχε την πολιτική βούληση να εφαρμόσει μια τέτοια στρατηγική.

2000 και μετά

Μετά το πλήγμα που δέχτηκε η χώρας μας και με την φήμη της ζημιωμένη, η Ελλάδα επέλεξε να λύσει τις διαφορές που είχε με την Τουρκία μέσω ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι άλλαξε οπτική στο θέμα της ένταξης της Τουρκίας. Η Ελλάδα δεν έφερε πια την ευθύνη για την άρνηση της ένταξης της Τουρκίας και της καθυστέρησης των διαπραγματεύσεων, δείχνοντας ένα διπλωματικά καλύτερο πρόσωπο, πιστεύοντας ότι μια ευρωπαϊκή Τουρκία θα ήταν ένας καλύτερος γείτονας και θα περιόριζε τις προκλήσεις και αναθεωρητικές τάσεις. Όπως επίσης και ότι οι διαφορές με την Ελλάδα θα λυνόταν, για να προχωρήσει η ένταξη. Βέβαια η ευρωπαϊκή προοπτική δεν άλλαξε την αναθεωρητική στάση της Τουρκίας και δεν μείωσε τις προκλητικές συμπεριφορές.

Η πολιτική που ακολουθήθηκε έναντι της Τουρκίας για αρκετά χρόνια ήταν κατευναστική. Η Ελλάδα ζημιώθηκε από αυτήν επιλογή και την παθητικότητα που την χαρακτήριζε. Οι προκλήσεις της Τουρκίας έγιναν πιο έντονες όπως και οι παρεμβάσεις στις σχέσεις της Ελλάδας με αλλά κράτη. Η ακύρωση της συμφωνίας της Ελλάδας με την Αλβανία για θαλάσσια σύνορα είναι ένα τρανταχτό παράδειγμα¹⁵.

Τελευταία χρόνια-Σημερινή εποχή

Σήμερα το δόγμα μας το ονομάζουν Αποτρεπτικό-Αμυντικό¹⁶. Πρώτος στόχος η αποτροπή, η Ελλάδα θέλει ειρήνη και ασφάλεια για όλους. Με την αποτροπή δείχνουμε την ικανότητα μας να επιβάλουμε κόστος στον αντίπαλο, ώστε να μην κάνει την κίνηση που σκοπεύει να κάνει. Υλικά μέσα και βούληση χρειάζεται για να υπάρξει αξιοπιστία αποτρεπτικής στρατηγικής. Για την άμυνα στο πεδίο μάχης, αν χρειαστεί, οι δυνάμεις πρέπει να είναι ικανές να αμυνθούν ,να τιμωρήσουν και να καταστρέψουν τον αντίπαλο.

Οι κινήσεις που γίνονται για να στηριχτεί το δόγμα αφορούν την εσωτερική και εξωτερική εξισορρόπηση. Στο εσωτερικό η Ελλάδα προσπαθεί να οργανώσει, να αναβαθμίσει και να εκσυγχρονίσει τον εξοπλισμό της, τις δομές της και τις

¹⁴ Θ. Ντόκος & Π. Τσάκωνας, Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας, Αθήνα, εκδ. Παπαζήση, 2005, σελ. 232-238

¹⁵ Ανάλυση του θέματος βλ. Νίκος Κοτζιάς ,η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21 αιώνα για μια νέα, ενεργητική, δημοκρατική, πατριωτική, στρατηγική στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, Αθήνα, Καστανιώτη, 2010, σελ.233-235

¹⁶ Αντιφατικοί οροί – αντιφατικός συνδυασμός, Ηλίας Κουσκουβέλης από παράδοση μαθήματος ‘Στρατηγική Ανάλυση’

στρατιωτικές της δυνάμεις. Έχει γίνει ποιοτική αναβάθμιση των ενόπλων δυνάμεων της. Το προσωπικό έχει εκπαιδευτεί και καταρτιστεί ανάλογα. Έχει αποκτήσει νέα μέσα, δυνατότητες και εξοπλισμούς. Γίνεται μια γενικότερη προσπάθεια για ανάπτυξη των συντελεστών ισχύος στην οικονομία, την τεχνολογία και την εκπαίδευση. Η ενίσχυση της οικονομίας είναι πολύ σημαντική, χωρίς ισχυρή οικονομία είναι αδύνατον να προβάλλουμε ισχύ. Ακόμα ο απόδημος ελληνισμός είναι ένας πολύ σημαντικός συντελεστής ισχύος που γίνεται προσπάθεια αξιοποίησης του.

Στην εξωτερική εξισορρόπηση γίνονται επίσης πολλές προσπάθειες. Η Ελλάδα είναι ήδη μέλος του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προσπαθεί να ισχυροποιήσει την θέση της. Προσπαθεί για διεύρυνση του πλέγματος των συμμαχιών, διήμερων και πολυμερών. Επιδιώκει την σύσφιξη των σχέσεων με τις μεγάλες δυνάμεις. Ακόμα διπλωματικές πρωτοβουλίες παρουσιάζονται από την Ελλάδα και πολλές συμφωνίες με περιφερειακές δυνάμεις όπως το Ισραήλ, η Αίγυπτος, η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Η βελτίωση της διπλωματίας μας θα αναβάθμιση την εικόνας μας. Η Ελλάδα χρειάζεται επίσης ένα οργανωμένο σύστημα πληροφοριών.

Η Ελλάδα ασκεί την εξωτερική της πολιτική στη βάση των αρχών του διεθνούς δικαίου. Επιθυμεί ένα σταθερό, ασφαλές και υγιές περιβάλλον σαν πολιτισμένος και δημοκρατικός λαός που είναι. Θέλει να δημιουργεί σχέσεις καλής γειτονιάς. Όμως έναντι στην αναθεωρητική Τουρκία, είναι δύσκολος αυτός ο δρόμος. Η Τουρκία δεν σέβεται και παραβιάζει τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Ακόμα προσποιείτε ότι θέλει σχέση καλής γειτονιάς και διάλογο. Οι αναθεωρητικές βλέψεις και οι συνεχόμενες προκλητικές κινήσεις δείχνουν την πραγματική εικόνα.

Τι πρέπει να κάνει η Ελλάδα

Τα παραπάνω δείχνουν ποσό σημαντική είναι η στρατηγική έναντι της Τουρκίας. Μια εθνική στρατηγική, μακροχρόνια που κάθε κίνηση, ενεργεία, σκοπός θα την εξυπηρετεί ανεξάρτητος πρόσωπων. Κύριος στόχος της Ελλάδας είναι να ευημερήσει, να είναι ασφαλής, να διατήρηση το status quo και την εδαφική της ακεραιότητα. Η θεωρία του κράτους για το πώς θα παράγει ασφάλεια για τον εαυτό του. Μετά από ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος για τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που προκύπτουν πρέπει να οριοθετούνται οι στόχοι και οι σκοποί και να συνδυάζονται με τα διαθέσιμα μέσα.

Η Ελλάδα πρέπει να είναι προετοιμασμένη κατάλληλα και να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που προκύπτουν έναντι της Τουρκίας και να θέσει και τις δικές τις αξιώσεις και θέσεις. Η Ελλάδα δεν πρέπει να φαίνεται σαν παθητικός δέκτης της κατάστασης αυτής. Η παραβατική συμπεριφορά εις βάρος της πρέπει να καταγγέλλετε με κάθε τρόπο και να δημοσιοποιείτε. Να γνωρίσει η διεθνής κοινότητα την πραγματική φύση της Τουρκίας, που δεν είναι άλλη, από ένα αυταρχικό και αναθεωρητικό κράτος. Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και η γνωστοποίηση της κατάστασης θα διαλύσει την προπαγάνδα των τούρκων και έτσι θα γίνουν

γνωστές οι ελληνικές θέσεις. Μια κοινή δράση με την ομογένεια που ζει στις ΗΠΑ, που θεωρείτε σημαντικός συντελεστής ισχύος, θα προωθούσε τα συμφέροντα μας. Όπως επίσης και η συνεργασία με τους Αρμένιους και τους Εβραίους και η από κοινού δράση θα ήταν ωφέλιμη. Τέλος η επικοινωνία και η συνεργασία με όλους τους φορείς της παγκόσμιας κοινότητας κρατικούς και μη θα ήταν προς όφελος μας.

Η Ελλάδα είναι υπέρ του διαλόγου και θέλει να καθοριστούν τα ζητήματα και οι διαφορές με τους γείτονες με βάση το διεθνές δίκαιο. Η Ελλάδα μιλά και αναγνωρίζει συγκεκριμένα ζητήματα όπως η υφαλοκρηπίδα και η ΑΟΖ. Η Τουρκία έχει μια συνεχώς αυξανόμενη λίστα αιτιάσεων και διεκδικήσεων. Παράλογες και χωρίς ιστορική βάση οι αξιώσεις της. Αμφισβητεί την συνθήκη της Λωζάννης, την οποία θεωρούσαν προσωρινή και ότι είχαν συμβιβαστεί μέχρι να ισχυροποιηθούν εσωτερικά. Έτσι πιστεύουν ότι έχουν αδικηθεί από τις διευθετήσεις στο αιγαίο.

Η Ελλάδα πρέπει να καταδείξει και να κάνει γνωστές τις παραλογές αξιώσεις τις Τουρκίας. Πρέπει να παρουσιάσει τις θέσεις ώστε να ταιριάζουν με τα γενικότερο συμφέρον των μεγάλων δυνάμεων. Ο αναθεωρητισμός της Τουρκίας πλήττει και τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων και δημιουργεί απειλές σε πολλά κράτη. Μπορεί να δημιουργηθεί ένα κοινό μέτωπο έναντι της Τουρκίας για να προστατεύουν όλοι από τις βλέψεις της.

Η Ελλάδα συνεχίζει να υποστηρίζει την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ένταξη προϋποθέτει την πλήρωση κάποιων κριτηρίων. Στα ενταξιακά κριτήρια είναι ο σεβασμός στη σχέση καλής γειτονιάς, η επίλυση των ζητημάτων με ειρηνικούς τρόπους όπως και η προσφυγή στο δικαστήριο της Χάγης εάν χρειαστεί. Αφού ικανοποιηθούν οι προϋποθέσεις, η ένταξη της Τουρκίας θα ωφελήσει και εμάς και την ίδια την Ευρώπη και θα φέρει σταθερότητα στην περιφέρεια.

Στο πλαίσιο της ένταξης η Τουρκία πρέπει να τακτοποιήσει υποχρεώσεις διεθνείς και ευρωπαϊκές όσο αφορά τα δικαιώματα των μειονοτήτων και για τις θρησκευτικές ελευθερίες. Κάτι που είναι πολύ σημαντικό για την Ελλάδα να είναι αναγνωρισμένα διεθνώς τα δικαιώματα αυτά για το οικουμενικό πατριαρχείο όσο αναφορά την θρησκευτική ελευθερία και για τις μειονότητες σε Κωνσταντινούπολη και Ίμβρο.

Η Ελλάδα τηρεί την συνθήκη της Λωζάννης και ακολουθεί όσα έχει προβλέψει για την μειονότητα στη Θράκη. Σέβεται την διαφορετικότητα της θρησκείας και του πολιτισμού τους. Τους αντιμετωπίζει με ισότητα και ισονομία. Σε αντίθεση με την Τουρκία που εργαλειοποιεί τις μειονότητες άλλων κρατών, υπερασπιζόμενη τα δικαιώμα τους προσχηματικά, με σκοπό να προωθήσει τα συμφέροντα της. Τακτική που χρησιμοποιεί και στην μειονότητα της δυτικής Θράκης, όπου παραβιάζει τα δικαιώματα των μελών της, με την καταπάτηση της ταυτότητας και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Την απάντηση στην Τουρκία

δίνει η ίδια η μειονότητα με την ενεργή συνεισφορά στην κοινωνία σε όλους τους τομείς, σε οικονομικό και σε πολιτικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η στάση της διεθνούς κοινότητας και των διεθνών οργανισμών απέναντι στην Τουρκία

Ευρωπαϊκή Ένωση

Μετά από πολλές αποτυχημένες προσπάθειες, το 1999 η Τουρκία έγινε υποψήφια χώρα για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού η Ελλάδα απέσυρε το βέτο. Η συνάντηση κορυφής της Ένωσης στο Ελσίνκι ήταν καθοριστική και αποφασίστηκε ότι η Ελλάδα θα σταματήσει να φέρει αντιρρήσεις για την ένταξη της Τουρκίας και θα ενθαρρύνει τις προσπάθειες της. Η Ελλάδα για αυτή την θετική στάση θα κέρδιζε την ένταξη της Κύπρου στην επομένη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξάρτητα από το αν θα έχει λυθεί το κυπριακό και συμφώνησαν την προσφυγή στο Δικαστήριο της Χάγης αν δεν λυθούν με διήμερης προσπάθειες οι διαφορές Ελλάδας -Τουρκίας.

Το 2005 η Τουρκία ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέθηκαν κάποιες αξίες και κατευθύνσεις που έπρεπε διευθετήσει η Τουρκία. Η Τουρκία έπρεπε να δημιουργήσει σταθερούς θεσμούς που θα εξασφάλιζαν την δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το σεβασμό στις μειονότητες. Όσο αναφορά τον οικονομικό τομέα έπρεπε να δημιουργήσει μια λειτουργική οικονομία. Στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων όφειλε ακόμα να διευθετήσει το ζήτημα της Κύπρου και να πραγματοποιήσει τη Συμφωνία Σύνδεσης της Αγκυρας και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Τέλος, δεσμεύτηκε να έχει σχέσεις καλής γειτονίας και να τις προσπαθεί για την επίλυση κάθε συνοριακής διαφοράς¹⁷. Βέβαια η Τουρκία δεν έχει καταφέρει να εκπληρώσει πολλές από τις προϋποθέσεις που τέθηκαν τα λεγόμενα “35 κεφάλαια” και πολλά κεφάλαια έχουν μπλοκαριστεί επειδή δεν είχαν τηρηθεί να οι σχετικές υποχρεώσεις.

Μετά από μια περίοδο αδράνειας, το 2012 έγινε προσπάθεια αναθέρμανσης των διήμερων σχέσεων με την Τουρκία. Αρχισαν να ανοίγουν νέα κεφάλαια για διαπραγμάτευση. Στο σύνολο μέχρι σήμερα 16 κεφάλαια έχουν ανοίξει και έχει κλείσει ένα προσωρινά¹⁸. Εμπόδια δημιούργησε η άρνηση της Τουρκίας να τακτοποιήσει το κυπριακό, να εφαρμόσει το προσθετό πρωτόκολλο σε όλα τα κράτη, όπως και να έχει σχέσεις καλής γειτονίας. Όσα αναφορά τα ζητήματα του κράτους δικαίου δεν επέδειξε μεγάλη πρόοδο.

Ενώ η Τουρκία είχε απομακρυνθεί από την Ένωση καθώς παραμελούσε τις βασικές δεσμεύσεις, ήρθε η προσφυγική κρίση και ο ρόλος της Τουρκίας έγινε σημαντικός για την επίλυση της. Ξαναενεργοποιήθηκε η διαδικασία ένταξης με το άνοιγμα νέων κεφαλαίων¹⁹. Επιπλέον κατέστη εντατική η συνεργασία ώστε να σταματήσει η ροή προσφύγων προς χώρες της Ευρώπης. Ακόμα η Ευρωπαϊκή Ένωση

¹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Διαπραγματευτικό Πλαίσιο (Negotiating Framework), Λουξεμβούργο, 3 Οκτωβρίου 2005

¹⁸ Επίσημη ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής, https://ec.europa.eu/info/index_el

¹⁹ Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Βρυξέλλες, 16 Οκτωβρίου 2015

χρηματοδότησε και παρείχε ανθρωπιστική βοήθεια στην Τουρκία αλλά και στις γύρω χώρες²⁰.

Τα όποια θετικά βήματα είχαν γίνει, η απόπειρα του πραξικοπήματος στην Τουρκία το 2016 τα ανέτρεψε όλα. Η χώρα βρίσκεται σε έκτακτη ανάγκη και καταπατούνται βασικές ελευθερίες και το κράτος δικαίου αποδυναμώνεται. Όλη αυτή η κατάσταση και η υπονόμευση βασικών αξιών δημιουργεί αντιδράσεις όσων αναφορά την ένταξη της Τουρκίας στη Ένωση. Χώρες όπως η Αυστρία μιλούν για πάγωμα διαπραγματεύσεων. Οι πρακτικές που ακολουθεί, δεν συνάδουν με τις αξίες της Ένωσης.

Ακόμα και σήμερα η Τουρκία δεν είναι έτοιμη να εφαρμόσει τις υποχρεώσεις και κριτήρια της ευρωπαϊκής ένωσης. Στο εσωτερικό της, η αρνητική κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά το πραξικόπημα παραμένει. Το κράτος δικαίου και οι θεμελιώδεις ελευθερίες καταστρατηγούνται. Όλα αυτά δεν ταιριάζουν με τις ευρωπαϊκές αξίες. Έπειτα οι συνεχείς παραβιάσεις στον ελληνικό εναέριο²¹ και θαλάσσιο χώρο²² και οι προκλητικές δηλώσεις από την τουρκική πλευρά²³, δεν είναι δείγματα καλής γειτονιάς. Ακόμα πέρα από τα θέματα που αφορούν την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ σχετικά με την οριοθέτησή τους, προβάλλουν και νέα ζητήματα σχετικά με την κυριαρχία ορισμένων νησιών του Αιγαίου. Το κυπριακό είναι ζήτημα εισβολής και κατοχής ενός τμήματος του νησιού. Το νησί είναι διχασμένο στην κυπριακή δημοκρατία που ανήκει στην Ε.Ε. και στην παράνομη τουρκική δημοκρατία της βόρειου Κύπρου, που αναγνωρίζεται μονό από την Άγκυρα. Το κυπριακό παραμένει άλυτο και δεν εφαρμόζεται το Πρόσθετο Πρωτοκόλλου. Η νίκη του Ερντογαν και η επανεκλογή του στις εκλογές του 2018, δεν φαίνεται να βοηθούν την κατάσταση και να λυθούν τα παραπάνω ζητήματα που αφορούν την Ελλάδα και την Κύπρο. Και τέλος ακόμα δεν έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος στα κεφάλαια και στο κοινοτικό κεκτημένο.

Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την σημαντική θέση της Τουρκίας και την γεωστρατηγική της αξία. Κάποιες χώρες τάσσονται υπέρ της ένταξης γιατί είναι πολύ σημαντικό η Τουρκία να είναι με την πλευρά της δύσης. Το κόστος της οριστικής απομάκρυνσης της Τουρκίας από τους κόλπους της δύσης και την σύνδεση με κάποια άλλη χώρα, θα ήταν μεγάλο και θα καθιστούσε την χώρα απρόβλεπτη. Βέβαια από τη άλλη, την ένταξη της στην Ένωση, αρκετές χώρες την βλέπουν με καχυποψία και θεωρούν ότι τότε δεν θα μπορέσει να γίνει μέρος της δύσης και ότι οι σχέσεις Ευρώπης – Τουρκίας, πρέπει να μείνουν άπλα στην οικονομική και εμπορική διάσταση.

Η Τουρκία βρίσκεται σε μάχη ανάμεσα στην δύση και το Ισλάμ. Χρησιμοποιεί και εργαλειοποιεί την ισλαμική θρησκεία και προσπαθεί να παίξει

²⁰ Επίσημη ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Κοινό Σχέδιο Δράσης ΕΕ-Τουρκίας

²¹ Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, Εναέριος χώρος-Αρχείο Παραβάσεων/Παραβιάσεων

²² Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, Θαλάσσια Συμβάντα

²³ Νίκος Στέργιας, «Ερντογάν: Η συνθήκη της Λωζάννης είναι συζητήσιμη», 22 Νοεμβρίου 2016

πρωταγωνιστικό ρολό σε περιφερειακό επίπεδο. Παρουσιάζεται σαν προστάτης της θρησκείας και των ισλαμικών κρατών. Από την άλλη αυτό το οθωμανικό δημιούργημα του Ερντογαν, με τις αναθεωρητικές βλέψεις δεν μπορεί να ταιριάζει με την Ευρώπη, αλλά βέβαια την επηρεάζει και την απειλεί με τις μεταναστευτικές ροές.

Η άποψη που κυριαρχεί στο εσωτερικό της Τουρκίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αρνητική. Καλλιεργείτε η θέση ότι οι άλλες χώρες της Ευρώπης, θέλουν να προωθήσουν τα συμφέροντα τους, να υπονομεύσουν την δική τους χώρα και να την διαμελίσουν όπως συνέβη και παλιά. Αυτή η δαιμονοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξυπηρετεί τις κινήσεις και βλέψεις του Ερντογάν.

Όσο αναφορά την προκλητική συμπεριφορά της Τουρκίας εις βάρος μας, οι ευρωπαίοι εταίροι μας είναι πολύ διστακτικοί στο να την καταδικάσουν. Το ίδιο ισχύει και για τις προκλήσεις στην κυπριακή δημοκρατία από την πλευρά της Τουρκίας. Η Ευρώπη δεν είναι διατιθέμενη να την καταδικάσει έμπρακτα και να υποστηρίξει δυο κράτη που είναι ήδη μέλη της. Σε αντίθεση με την Τουρκία που είναι μια χώρα που προσπαθεί να ενταχθεί στην ένωση και δείχνει να μην σέβεται το διεθνές δίκαιο και να καταπατά τους κανόνες του. Με όπλο το μεταναστευτικό ζήτημα επηρεάζει την κατάσταση υπέρ της, χωρίς να σέβεται τα ανθρωπινά δικαιώματα. Και στην περίπτωση του μνημονίου της Λιβύης με την Τουρκία βλέπουμε ότι και αυτό αντίκειται στους κανόνες δικαίου και για άλλη μια φορά την χλιαρή αντίδραση των εταίρών μας.

NATO

Μέλη της βορειοατλαντικής συμμαχίας είναι από το 1952 η Ελλάδα και η Τουρκία. Τα κράτη που είναι μέλη στο NATO, συνεργάζονται για την ασφάλεια και τη άμυνα. Η Τουρκία αν και σύμμαχος κάνει κατ' εξακολούθηση προκλητικές κινήσεις που είναι παράνομες, εις βάρος ενός άλλου μέλους του NATO, την Ελλάδα. Η Τουρκία διαταράσσει την συνοχή της συμμαχίας με τις κινήσεις της κάνοντας πάντα ότι θέλει χωρίς να σέβεται αξίες και κανόνες, για να ικανοποιήσει της επεκτατικές της βλέψεις. Μετά την παράνομη τουρκική εισβολή στην Κύπρο, η Ελλάδα αποσύρθηκε το 1974 από το στρατιωτικό σκέλος του NATO, θέλοντας να δείξει την δυσαρέσκεια της και να διαμαρτυρηθεί για την αδράνεια που επέδειξε η συμμαχία στο κυπριακό.

Η στάση του NATO στα ελληνoturκικά ζητήματα είναι αδρανής. Η συμμαχία δείχνει απρόθυμη να παρέμβει και να λάβει αποφάσεις. Είναι αδύναμη και δεν έχει τους κατάλληλους μηχανισμούς για να διευθετήσει τις διαφορές των μελών της. Το NATO είναι απίθανο να μας υποστηρίξει έμπρακτα στις αυξανόμενες τουρκικές προκλήσεις. Τα συμφέροντα και η ισχύς διαμορφώνουν την κατάσταση στη διεθνή κοινότητα.

Χώρες που ευνοούν την Τουρκία

Υπάρχουν χώρες με τις οποίες ο Ερντογάν έχει ιδιαίτερα αναπτυγμένους δεσμούς. Έχουν εμπορική και οικονομική συνεργασία. Ασχολούνται με θέματα ενεργείας και άμυνας. Οι δεσμοί αυτοί έχουν αναπτυχθεί από την Άγκυρα με σκοπό να ασκούν και επιρροή με κάθε μέσο, στην πολιτική ζωή της κάθε χώρας που συνεργάζεται. Οι χώρες αυτές ευνοούν την Τουρκία με κάθε κόστος για τις συμμαχίες που ανήκουν, είτε στο ΝΑΤΟ είτε στην ευρωπαϊκή ένωση. Η ευρωπαϊκή ένωση με την ήπια και διαλλακτική στάση που ο Ερντογάν αγνοεί και το ΝΑΤΟ με την πολιτική των ίσων αποστάσεων που συνήθως είναι στάση υπέρ της αναθεωρητικής Τουρκίας. Τα οικονομικά μεγέθη και το συμφέρον καθορίζουν τις διεθνείς εξελίξεις και καθορίζουν τους συσχετισμούς δυνάμεων.

Γερμανία

Η Γερμανία και η Τουρκία είναι δυο χώρες που από το παρελθόν συνεργάζονται στενά. Τρία εκατομμύρια περίπου τούρκοι πολίτες ζουν εκεί. Υπάρχουν δεσμοί εμπορικοί, οικονομικοί, πολιτικοί που ενώνουν τις δυο χώρες. Έτσι καθίσταται ο δεσμός τους στενός παρά τις διαφορές και διαφωνίες που προκύπτουν κατά καιρούς.

Ο κύριος όγκος των εξαγωγών της Τουρκίας κατευθύνεται στην Γερμανία. Αντίστοιχα και οι εισαγωγές της Τουρκίας είναι κατά βάση από την Γερμανία. Πολλές γερμανικές επιχειρήσεις εδρεύουν και δραστηριοποιούνται στην Τουρκία συμβάλλοντας καθοριστικά στην οικονομία της. Ακόμα πολλές επιχειρήσεις έλαβαν γερμανικά επενδυτικά κεφάλαια, είτε γερμανικές είτε τουρκικές. Όσα αναφορά την αμυντική βιομηχανία και σε αυτό τον τομέα η συνεργασία είναι εξαιρετική.

Μεγάλο μέρος της γερμανικής αμυντικής βιομηχανίας, το 1/3 περίπου το εισήγαγε η Τουρκία. Οι πωλήσεις αφορούν υλικό για την κατασκευή υποβρύχιων που γίνεται στην Τουρκία με την υποστήριξη και την τεχνογνωσία γερμανικής εταιρείας. Τα εν λόγω υποβρύχια θα καθορίσουν την θαλάσσια κυριαρχία.

Όσο αναφορά την ενεργεία και πιο συγκεκριμένα το φυσικό αέριο και σε αυτό τον τομέα συμφωνούν οι δυο χώρες και οδεύουν προς την ίδια κατεύθυνση. Η Γερμανία επιθυμεί την κατασκευή και δουλεύει προς αυτήν την κατεύθυνση ενός αλλού ανταγωνιστικού αγωγού του EastMed. Η διείσδυση της Τουρκίας στην ΑΟΖ της Ανατολικής Μεσόγειου βοηθά την στρατηγικής της.

Το προσφυγικό το εργαλείοποιεί η Τουρκία και πιέζει την Γερμανία. Συνέπεια της πίεσης που ασκεί, είναι τα μεγάλα πακέτα στήριξης, όχι μόνο για τις βασικές ανάγκες των προσφύγων αλλά και για την ίδια την Τουρκία που τους φιλοξένει. Ακόμα χρηματοδοτεί την Τουρκία και για αγορές σκάφων.

Ιταλία

Η Ιταλία με την Τουρκία ιστορικά έχουν στενούς δεσμούς. Συνεργάζονται σε διάφορους τομείς, στο εμπόριο, στην ενεργεία ακόμα και σε στρατιωτικό επίπεδο. Αυτοί οι παράγοντες κρατούν το δεσμό των δυο χωρών ισχυρό και η διάσπαση του δεν προβλέπεται. Επιπλέον οι εκάστοτε ιταλικές κυβερνήσεις είναι φιλικές προς την Τουρκία, όπου ταυτίζουν και τις πολιτικές τους. Ακόμα είναι γνωστό ότι η στάση της Ιταλίας έναντι της Ελλάδας καθορίζεται από την επικοινωνία με την Άγκυρα.

Σημαντικά μεγάλος είναι ο αριθμός των εξαγωγών της Ιταλίας προς την Τουρκία. Αλλά τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί και οι εισαγωγές της Ιταλίας από Τουρκία. Επιπλέον περίπου 1300 επιχειρήσεις εδρεύουν στην Τουρκία.

Η Τουρκία βρίσκεται στην τρίτη θέση, εισαγωγής οπλικών συστημάτων από την Ιταλία. Επιπροσθέτως οι δυο χώρες συνεργάζονται για το σχεδιασμό και την παράγωγή αμυντικών συστημάτων.

Η Ιταλία χρηματοδοτεί την Τουρκία για τον έλεγχο των ροών των μεταναστών. Όμως τα συμφέροντα της δεν σταματούν εκεί. Έχει οικονομικά και στρατηγικά συμφέροντα στη Λιβύη. Προωθείτε η άποψη ότι χωρίς την Τουρκία δεν θα υπαρχε σταθερότητα στη περιοχή και έτσι αποφεύγονται οι κυρώσεις απέναντι της και ενισχύονται οι θέσεις της.

Ηνωμένο Βασίλειο

Η Τουρκία και με το Ηνωμένο Βασίλειο διατηρεί σχέσεις, που είναι διαρκής και στενές. Η εμπορική δραστηριότητα των δυο χωρών είναι μεγάλη. Ο αριθμός των εξαγωγών προς την Τουρκία είναι τεράστιος. Πολλές αγγλικές εταιρίες δραστηριοποιούνται επίσης εκεί. Στις εξαγωγές από την Αγγλία συγκαταλέγονται και τα οπλικά συστήματα. Οι δυο χώρες ενδιαφέρονται για σύσφιξη των σχέσεων τους, των εμπορικών και οικονομικών δεσμών ειδικά μετά το Brexit.

Η.Π.Α.

Ισχυρός είναι και ο δεσμός της Τουρκίας με την Αμερική. Η αγορά των S-400 έφερε δυσκολίες στη σχέση των δυο χωρών αλλά όχι και την ρήξη, λόγω της σχέσης του Τραμπ με τον Ερντογαν και της στάσης που κράτησε ο αμερικανός πρόεδρος. Η εκλογή του προέδρου Μπάιντεν όμως στις ΗΠΑ, και η εκ διαμέτρου αντίθετη στάση του απέναντι στην Τουρκία σε σχέση με τον προκάτοχο του, οδήγησε τη σχέση σε ρήξη.

Επιπλέον και η εμπορική τους σχέση είναι ισχυρή. Μεγάλος είναι αριθμός εξαγωγών της Αμερικής προς την Τουρκία. Η Αμερική εξάγει το μεγαλύτερο ποσοστό όπλων στην Τουρκία. Ακόμα υπάρχουν πολλές συμφωνίες και για εμπορικές συναλλαγές.

Οι δυο χώρες συνεργάζονται και στην αμυντική βιομηχανία. Η Τουρκία συμμετείχε στο πρόγραμμα F-35, όπου εταιρείες της, παρήγαγαν διάφορα ανταλλακτικά. Η Τουρκία αποβλήθηκε από το πρόγραμμα μετά την αγορά των S-400 και τις προειδοποιήσεις των ΗΠΑ.

Κερδοφόρα είναι και η συνεργασία τους και στο θέμα της ενέργειας. Η Τουρκία εισάγει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό αμερικανικού φυσικού αερίου. Στην προσπάθεια της να προσεγγίσει την Αμερική, έγινε ένας από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς αερίου παγκοσμίως και μείωσε τις συναλλαγές της με την Ρωσία. Εργαλειοποίησε το φυσικό αέριο και με αυτό των τρόπο ελέγχει τις μεγάλες δυνάμεις. Η ρήξη στη σχέση Ρωσίας – Ουκρανίας βοήθησε την Τουρκία να γίνει βασικός κόμβος μεταφοράς αερίου προς τις χώρες της Ευρώπης.

Η Τουρκία έχει ένα σημαντικό αριθμό ανθρώπων στην Αμερική που προωθούν τα συμφέροντα της και αυξάνουν την επιρροή της. Οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται σε διάφορους τομείς, σε καίριες θέσεις που επηρεάζουν απόψεις και αποφάσεις.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον δείχνει η Αμερική στη σχέση Τουρκίας - Ρωσίας. Θέλουν να αποτραπεί η διεύρυνση της στρατιωτικής σχέσης και να στραφεί η Άγκυρα περισσότερο προς τα κει.

Ο.Η.Ε. – Συμβούλιο ασφαλείας

Η Ελλάδα και η Τουρκία είναι μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Σκοπός του ΟΗΕ είναι όλα τα κράτη να συνυπάρχουν αρμονικά με ειρήνη, για να υπάρχει δικαιοσύνη, αξιοπρέπεια, σεβασμός και ευημερία για όλους τους ανθρώπους. Τα κράτη μέλη πρέπει να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα τους με ειρηνικά μέσα, όχι με τη χρήση βίας. Ο ΟΗΕ βοηθά τα έθνη να διατηρήσουν την παγκόσμια ειρήνη.

Το συμβούλιο ασφαλείας είναι ένα από τα βασικά όργανα του ΟΗΕ για την διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας. Συνεργάζεται για την επίλυση των προβλημάτων των εθνών και για την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ τους. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που δεν έχει καταφέρει να επιλύσει τα προβλήματα και διευθετήσει τις διαφορές.

Η εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο καταδικάστηκε από τον ΟΗΕ. Ο οποίος κάλεσε τα κράτη να σεβαστούν την εδαφική ακεραιότητα και ανεξαρτησία, να απομακρυνθούν οι ξένες δυνάμεις και τα στρατεύματα από την Κύπρο. Η Τουρκία δεν υπάκουσε στο ψήφισμα του ΟΗΕ. Κήρυξε τουρκικό κράτος το οποίο ο ΟΗΕ το καταδίκασε ως παράνομη ενεργεία και το κήρυξε άκυρο. Όλα τα μέλη του ΟΗΕ δεν το αναγνωρίζουν. Η Τουρκία παραβίασε ακόμα και την συμφωνία που αφορούσε τους ελληνοκύπριους που είχαν παραμείνει στην κατεχομένη Κύπρο. Αποτρέπει τον εκτοπισμένο πληθυσμό να επιστρέψει στα σπίτια του. Προσπαθεί να εξαφανίσει την πολιτιστική κληρονομία της Ελλάδας, καταστρέφοντας αρχαιολογικούς χώρους, εκκλησιές και νεκροταφεία. Αλλάζει τα ονόματα χωριών και πόλεων με Τουρκικά.

Αυτό το τμήμα του νησιού υπέστη οικονομική κατάρρευση από την τουρκική κατοχή. Η Τουρκία παραβιάζει συνεχόμενα το διεθνές δίκαιο, το ανθρωπιστικό δίκαιο και τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών. Κάθε προσπάθεια να βρεθεί λύση και να ενωθεί η χώρα ήταν αποτυχημένη.

Επίλογος

Αυτό που προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση είναι ότι η Τουρκία είναι ένα αναθεωρητικό κράτος με επεκτατικές βλέψεις εις βάρος άλλων κρατών. Προσπαθεί να αναβιώσει την οθωμανική αυτοκρατορία όπως ήταν, με τα παλιά της όρια και κτήσεις. Η Τουρκία είναι μια άκρως φιλόδοξη και αναθεωρητική δύναμη που έχει ως σκοπό να προβάλλει την ισχύ της σε χώρες, που τα εδάφη τους άνηκαν κάποτε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, από τη Συρία και το Ιράκ ως τη Λιβύη, δημιουργώντας ένα επικίνδυνο σκηνικό για όλα τα γειτονικά της κράτη. Η Τουρκία απαιτεί, απειλεί, αμφισβητεί, διεκδικεί, δημιουργεί επεισόδια και δεν σέβεται την εδαφική ακεραιότητα. Αψηφά το διεθνές δίκαιο και τις συνθήκες και τα ερμηνεύει κατά το δοκούν. Η Τουρκία ως κράτος λειτουργεί με βάση την πολιτική ισχύος και όχι με βάση το Διεθνές Δίκαιο.

Η Τουρκία γνωρίζει την σημαντική θέση που κατέχει. Θεωρεί ότι ιστορικά είχε μια ξεχωριστή θέση γεωπολιτικά και γεωγραφικά. Θέλει και προσπαθεί να διαδραματίσει ηγεμονικό ρολό στην περιφέρεια αλλά και παγκόσμια. Τα όρια της που έχουν καθοριστεί από τις διεθνείς συνθήκες και το δίκαιο της θάλασσας, την περιορίζουν. Πιστεύει ότι έχει αδικηθεί και θέλει να τα αλλάξει και να μεταβάλει εις βάρος άλλων τα εδάφη της. Η σύγχρονη οθωμανική αυτοκρατορία που ονειρεύεται ο Ερντογαν, τη γαλάζια πατρίδα, είναι απόρροια των αναθεωρητικών και επεκτατικών βλέψεων του εις βάρος την Ελλάδα, της Κύπρου και άλλων γειτονικών λαών.

Η Τουρκία απαιτεί και διεκδικεί από την Ελλάδα. Ενδιαφέρεται για το Αιγαίο και θέλει να αναθεωρήσει το δίκαιο της θάλασσας, δημιουργώντας γκριζες ζώνες. Αμφισβητεί σε σταθερή βάση την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου. Επιπλέον παρεμβαίνουν συνεχώς στον ελληνικό εθνικό εναέριο χώρο και στο χώρο έλεγχο πτήσεων του FIR Αθηνών. Οι παραβιάσεις και οι προκλητικές δηλώσεις για το Αιγαίο ξεπέρασαν κάθε προηγούμενο. Προχώρησε στην παράνομη συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ με τη Λιβύη, δημιουργώντας μια επικίνδυνη κατάσταση, αμφισβητώντας έτσι την ελληνική κυριαρχία.

Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί η Τουρκία για τις απαιτήσεις εις βάρος της Ελλάδας, δεν έχουν νομική βάση και δεν στηρίζονται στο διεθνές δίκαιο και στις συνθήκες. Η Ελλάδα βασίζεται στο διεθνές δίκαιο και υπερασπίζεται τον εαυτό της. Είναι ένα δημοκρατικό κράτος που σέβεται το δίκαιο, τις αρχές της καλής γειτονίας, του αλληλοσεβασμού και του διαλόγου και έτσι θέλει να λύνει τις διαφορές της, με διερευνητικές επαφές, με διμερές συζητήσεις και στα αρμόδια όργανα αν χρειαστεί. Η προσφυγή στο δικαστήριο της Χάγης είναι μια ασφαλής επιλογή για την λύση των ζητημάτων.

Όμως με έναν τέτοιο αναθεωρητικό γείτονα που δεν σέβεται το δίκαιο και τις αρχές, η Ελλάδα πρέπει να είναι πάντα προετοιμασμένη κατάλληλα και να εκμεταλλεύεται τις εύκαιρες που προκύπτουν στο διεθνές σύστημα.

Κύριος στόχος της Ελλάδας είναι να ευημερήσει, να είναι ασφαλής, να διατήρηση το status quo και την εδαφική της ακεραιότητα. Είναι αναγκαία μια μακροχρόνια εθνική στρατηγική που θα καλύψει τις εθνικές επιδιώξεις. Το κράτος πρέπει να αναπτύξει συστήματα και επιτελεία που θα βοηθούν στην λήψη αποφάσεων και στην εκτίμηση των καταστάσεων που προκύπτουν.

Η Ελλάδα πρέπει να κάνει γνωστές τις θέσεις της και να καταδείξει την συμπεριφορά της Τουρκίας. Να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο που διαθέτει και να δείξει την δική της πλευρά. Η Ελλάδα δεν πρέπει να φαίνεται σαν παθητικός δέκτης της κατάστασης αυτής. Η παραβατική συμπεριφορά εις βάρος της πρέπει να καταγγέλλετε με κάθε τρόπο και να δημοσιοποιείτε. Πρέπει να γνωρίζει η διεθνής κοινότητα ποια πραγματικά είναι η Τουρκία και τις αληθινές της προθέσεις. Ακόμα να παρουσιάσει τις θέσεις ώστε να ταιριάζουν με τα γενικότερο συμφέρον των μεγάλων δυνάμεων. Ο αναθεωρητισμός της Τουρκίας πλήττει και τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων και δημιουργεί απειλές σε πολλά κράτη. Μπορεί να δημιουργηθεί ένα κοινό μέτωπο έναντι της Τουρκίας. Ειδικά τώρα που η σχέση της Τουρκίας με της ΗΠΑ δεν είναι όπως παλιά. Η Γαλλία αμφισβητεί τις τουρκικές βλέψεις και το δείχνει με την σύναψη αμυντικής συμφωνίας με την Κύπρο. Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα απέκτησαν διπλωματικές σχέσεις με το Ισραήλ. Υπάρχει ένα κοινό μέτωπο απέναντι στην Τουρκία καθώς η διεθνής κοινότητα βλέπει τις παραβατικές συμπεριφορές της.

Η οικονομική κατάσταση της Τουρκίας μπορεί να βάλει φρένο στις αναθεωρητικές της βλέψεις. Η έλλειψη χρημάτων δεν βοηθά στα σχέδια της. Βάζει όρια στα στρατηγικά της σχέδια κάτι που μπορεί να είναι ευνοϊκό για μας και να λειτουργήσει υπέρ μας. Βέβαια ο Ερντογαν κατευθύνει την προσοχή του λάου αλλού, τον φανατίζει ξυπνώντας τα εθνικιστικά του αισθήματα και τον στρέφει εναντίον μας.

Η ομογένεια είναι σημαντικός συντελεστής ισχύος, μπορεί να γνωστοποιήσει τις συμπεριφορές της Τουρκίας και να αναδείξει τις δίκες μας θέσεις. Έκτος όμως από αυτό μπορεί να προβάλει γενικότερα την Ελλάδα και τον πολιτισμό της. Η ιστορία μας και η κληρονομία μας προκαλούν τον θαυμασμό και γοητεύουν τον κόσμο μέχρι και σήμερα. Όλο αυτό εάν επικοινωνηθεί σωστά από την χώρα μας και τους ομογενείς, θα μπορούσε να λειτουργήσει θετικά στην εικόνα μας.

Η Ελλάδα πρέπει να είναι προετοιμασμένη να αποτρέψει τον κίνδυνο και να μπορεί να προκαλέσει κόστος στην αντίπαλο. Η Ελλάδα πρέπει να οργανώσει, να αναβαθμίσει και να εκσυγχρονίσει τον εξοπλισμό της, τις δομές της και τις στρατιωτικές της δυνάμεις. Να γίνει ποιοτική αναβάθμιση των ενόπλων δυνάμεων της. Να αποκτήσει νέα μέσα, δυνατότητες και εξοπλισμούς. Να γίνει μια γενικότερη προσπάθεια για ανάπτυξη των συντελεστών ισχύος.

Σε εξωτερικό επίπεδο η Ελλάδα είναι ήδη μέλος του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όμως πρέπει να προσπαθήσει να ισχυροποιήσει την θέση της.

Να διευρύνει το πλέγμα των συμμαχιών, διήμερων και πολυμερών και την σύσφιξη των σχέσεων με τις μεγάλες δυνάμεις.

Συνοψίζοντας βλέπουμε ότι είναι επιτακτική ανάγκη η Ελλάδα να είναι πάντα προετοιμασμένη και έτοιμη για να αντιμετωπίσει τις καταστάσεις που μπορεί να προκύψουν. Πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίσει τις ευκαιρίες που εμφανίζονται στο διεθνές σύστημα και να τις εκμεταλλεύεται. Είναι απαραίτητο να ενισχύσει τον εαυτό της τόσο σε διπλωματικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο. Η θετική προβολή της εικόνας και η ενίσχυση της θέσης μας στο NATO και στη ΕΕ είναι πολύ σημαντική. Όπως και η σύσφιξη σχέσεων, επαφών και η σύναψη συμφωνιών με άλλα κράτη. Ας μην ξεχνάμε στο εσωτερικό μας πρέπει να έχουμε συγκεκριμένη εθνική στρατηγική άλλα και να έχουμε τα αμυντικά και στρατιωτικά μέσα να την εφαρμόσουμε.

Βασικοί Όροι

Αβλαβής διέλευση

Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, «δικαίωμα αβλαβούς διελεύσεως, ήτοι της ναυσιπλοΐας διά της χωρικής θαλάσσης ενός παρακτίου κράτους με σκοπό απλής, αδιάκοπου και άνευ παρεκκλίσεων διελεύσεως, -εφόσον η διέλευση αυτή δεν προκαλεί κινδύνους διά την ειρήνη, την ασφάλεια και την έννομη τάξη του παρακτίου κράτους, απολαύουν άπαντα τα πλοία, όλων των κρατών. Τα υποβρύχια υποχρεούνται κατά την άσκηση του δικαιώματος τούτου να πλέουν εν επιφανεία και να δεικνύουν την σημαία τους. Το δικαίωμα της αβλαβούς διελεύσεως δεν επεκτείνεται στην υπέρπτηση των αεροσκαφών διά μέσου του εθνικού εναερίου χώρου.»

Αιγιαλίτιδα ζώνη (Χωρικά ύδατα)

Στο Αιγαίο και οι δύο πλευρές έχουν χωρικά ύδατα 6 μιλίων. Στη Μαύρη Θάλασσα και στη ακτή της κατά μήκος της Μεσογείου η Τουρκία έχει εφαρμόσει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, εθιμικό και συμβατικό (και όπως αποτυπώνεται από τη νέα Σύμβαση του 1982, άρθρο 3), η Ελλάδα έχει το δικαίωμα επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. Με απόφαση της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης (1995), τυχόν επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων θα αποτελέσει αιτία πολέμου (Causus belli). Η Τουρκία ισχυρίζεται ότι ανησυχεί για το ενδεχόμενο «στραγγαλισμού» της από τη μετατροπή του Αιγαίου σε «ελληνική λίμνη», αφού η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης σε 12 ν.μ. θα αύξανε τα ελληνικά χωρικά ύδατα από 43,5% σε 71%, ενώ της Τουρκίας από 7,5% σε μόλις 8,8% του Αιγαίου. Είναι γεγονός ότι τυχόν επέκταση θα είχε σημαντικές συνέπειες και για το εύρος των διεθνών υδάτων, αλλά και για θαλάσσια περάσματα που χρησιμοποιούνται από τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Για το λόγο αυτό, η Ελλάδα τονίζει ιδιαίτερα το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης εμπορικών και πολεμικών πλοίων.

Ανοικτή θάλασσα

Όλα τα μέρη της θάλασσας που δεν περιλαμβάνονται σε Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ), αιγιαλίτιδα ζώνη ή εσωτερικά ύδατα ενός κράτους ή στα αρχιπελαγικά ύδατα ενός αρχιπελαγικού κράτους. Η ανοικτή θάλασσα είναι ανοικτή σε όλα τα κράτη και κανένα κράτος δεν μπορεί έγκυρα να ισχυριστεί ότι θα θέσει οποιοδήποτε μέρος της ανοικτής θάλασσας στην κυριαρχία του.

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)

Θαλάσσια περιοχή εύρους έως και 200 ν.μ. από την ακτή, στην οποία το παράκτιο κράτος έχει δικαιώματα εκμετάλλευσης θαλάσσιων φυσικών πόρων. Η Ελλάδα δεν έχει οριοθετήσει ΑΟΖ.

«Γκρίζες ζώνες»

Μετά την κρίση των Ιμίων (1996), όπου η Τουρκία αμφισβήτησε την κυριαρχία της Ελλάδος επί των δύο νησίδων ανατολικά της Καλύμνου, ο εκπρόσωπος του τουρκικού Υπουργείου των Εξωτερικών ανέφερε ότι το πρόβλημα των Ιμίων επεκτεινόταν σε μία πλειάδα άλλων

νησιών παρόμοιου μεγέθους το ιδιοκτησιακό καθεστώς των οποίων ήταν αδιευκρίνιστο. Έκτοτε η τουρκική πλευρά εμμένει στη θέση ότι στο Αιγαίο υπάρχουν γκρίζες ζώνες κυριαρχίας που περιλαμβάνουν τουλάχιστον 100 μικρά σε έκταση νησιά, μερικά εκ των οποίων είναι κατοικημένα (όπως το Αγαθονήσι και το Φαρμακονήσι). Το καθεστώς των νησιών αυτών είναι, σύμφωνα με την Άγκυρα, αμφισβητούμενο και πρέπει να καθοριστεί μέσω διαπραγματεύσεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι βάσει του άρθρου 12 της συνθήκης της Λωζάνης η τουρκική κυριαρχία περιορίζεται ρητώς στις μικρασιατικές ακτές και στα νησάκια που βρίσκονται μέχρι τρία μίλια από τις τουρκικές ακτές. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 15 της ίδιας Συνθήκης «Η Τουρκία παραιτείται υπέρ της Ιταλίας παντός δικαιώματος και τίτλου επί των κάτωθι απαριθμούμενων νήσων, τουτέστι της Αστυπάλαιας, Ρόδου, Χάλκης, Καρπάθου, Κάσσου, Τήλου, Νισύρου, Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου, Λειψούς, Σύμης και Κω, των κατεχομένων νυν υπό της Ιταλίας και των νησίδων των εξ αυτών εξαρτωμένων, ως και της νήσου Καστελόριζου». Με τη Συνθήκη των Παρισίων του 1947 τα νησιά αυτά παραχωρήθηκαν από την Ιταλία στην Ελλάδα.

Διαιτησία

Μαζί με τη διαπραγμάτευση, τη διαμεσολάβηση, την έρευνα, τη συνδιαλλαγή και τη δικαστική διευθέτηση, το άρθρο 33 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών προσδιορίζει τη διαιτησία ως μέσο ειρηνικής επίλυσης διακρατικών διαφορών. Ειδικότερα, η διαιτησία αντιπροσωπεύει μια συναινετική διαδικασία για την τελική επίλυση των διαφορών μεταξύ κρατών σύμφωνα με το δίκαιο από τους δικαστές της δικής τους επιλογής. Τα κράτη υποχρεούνται να εφαρμόσουν την διαιτητική απόφαση.

Εθνικός Εναέριος Χώρος (ΕΑΧ)

Με Προεδρικό Διάταγμα του 1931 η Ελλάδα όρισε το εύρος του εναέριου χώρου της στα 10 ναυτικά μίλια. Η Τουρκία άρχισε να αμφισβητεί, μέσω δηλώσεων και πτήσεων μαχητικών αεροσκαφών, το εύρος του ΕΑΧ μετά την εισβολή του 1974 στην Κύπρο, ισχυριζόμενη ότι η επέκταση του ελληνικού εναερίου χώρου στη ζώνη μεταξύ 6 και 10 μιλίων είναι παράνομη διότι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο (Σύμβαση Σικάγου), ο εθνικός εναέριος χώρος ταυτίζεται με το έδαφος και την αιγιαλίτιδα ζώνη. Η Ελλάδα ισχυρίζεται ότι το διεθνώς γνωστό ως «Ελληνικό Παράδοξο» έχει εθιμική ισχύ αφού για 40 χρόνια η Τουρκία δεν το αμφισβήτησε. Το ζήτημα δεν αποτελεί, πάντως, το ισχυρότερο ελληνικό νομικό «χαρτί».

Κυριαρχικά δικαιώματα

Δικαιώματα εξερεύνησης και εκμετάλλευσης φυσικών πόρων, τα οποία απολαμβάνει το παράκτιο κράτος πάνω από την υφαλοκρηπίδα και στην ΑΟΖ.

Οριοθέτηση

Η πράξη κατανομής των θαλάσσιων περιοχών για τις οποίες δύο κράτη με παρακείμενες ή αντικείμενες ακτές έχουν αλληλεπικαλυπτόμενες αξιώσεις, είτε με συμφωνία είτε με απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου ή άλλων δικαιοδοτικών οργάνων.

Στρατικοποίηση νήσων Αιγαίου

Η Τουρκία κατηγορεί την Ελλάδα ότι έχει οχυρώσει τη Λήμνο, τη Σαμοθράκη και τα Δωδεκάνησα κατά παράβαση των Συνθηκών της Λωζάννης (1923) και των Παρισίων (1947) που προβλέπουν απόλυτη αποστρατικοποίηση, καθώς και τα νησιά Ικαρία, Σάμος, Μυτιλήνη, Χίο για τα οποία ισχύει καθεστώς μερικής αποστρατικοποίησης. Η Ελλάδα απαντά ότι για μεν τη Λήμνο και Σαμοθράκη, οι σχετικές διατάξεις της Συνθήκης της Λωζάννης έχουν ακυρωθεί από τη Συνθήκη του Μοντρέ (1936), για δε τα Δωδεκάνησα ότι η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων και δεν δικαιούται να αντλεί δικαιώματα από το κείμενο αυτό. Γενικότερα πάντως, η Ελλάδα θεωρεί ότι η συγκέντρωση στρατευμάτων και αποβατικών μέσων έναντι των ελληνικών νησιών και οι ανησυχητικές δηλώσεις Τούρκων αξιωματούχων υποχρεώνουν και νομιμοποιούν την Ελλάδα να προβεί στην αναγκαία αμυντική προπαρασκευή που θα της επιτρέψει να ασκήσει, εάν παραστεί ανάγκη, το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας, το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, και να προστατεύσει τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου. Τα ελληνικά επιχειρήματα έχουν σε ένα βαθμό ενδυναμωθεί μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, διότι πολλά κράτη αποδέχονται πλέον το δικαίωμα προπαρασκευής για νόμιμη άμυνα. Να σημειωθεί, τέλος, ότι η Ελλάδα έχει εξαιρέσει από την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου Χάγης ζητήματα εθνικής ασφάλειας (έχοντας προφανώς κατά νου το ζήτημα της αποστρατιωτικοποίησης).

Υφαλοκρηπίδα

Η υφαλοκρηπίδα παράκτιου κράτους περιλαμβάνει τον βυθό και το υπέδαφος των υποβρυχίων περιοχών που εκτείνονται πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη του καθ' όλη τη φυσική προέκταση του εδάφους του, τουλάχιστον, σε απόσταση 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης, πάνω από τις οποίες το παράκτιο κράτος διαθέτει κυριαρχικά δικαιώματα εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων.

Βιβλιογραφία

- Διονύσιος Τσιριγώτης, Νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία διεθνείς σχέσεις και διπλωματία, Αθήνα, Ποιότητα, 2013
- Σωτήρης Βάλντεν, Μακεδονικό και βαλκάνια 1991-1994 η αδιέξοδη πορεία της ελληνικής πολιτικής, Αθήνα, Θεμέλιο, 1994
- Νίκος Κοτζιάς, η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21 αιώνα, για μια νέα, ενεργητική, δημοκρατική, πατριωτική, στρατηγική στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, Αθήνα, Καστανιώτη, 2010
- Θ. Ντόκος & Π. Τσάκωνας, Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας. Αθηνά εκδ. Παπαζήση, 2005
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Διαπραγματευτικό Πλαίσιο (Negotiating Framework), Λουξεμβούργο, 3 Οκτωβρίου 2005
- Π. Ήφαιστος & Α. Πλατιάς, Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική, Αθήνα εκδ. Παπαζήση 1992
- Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, ΠΟΛΙΤΙΚΗ <<ΜΗΔΕΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ> με τους γείτονες η προβληματική πολιτική, στο Ηλίας Κουσκουβέλης, Σπυρίδων Λίτσας, το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία. Αθήνα, Ποιότητα, 2013
- Αθανάσιος Πλατιάς η ελληνική αμυντική πολιτική μετά το 1974 Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Μαριλένα Κόππα [επιμέλεια] 30 χρονιά ελληνικής εξωτερικής πολιτικής 1974-2004, Αθήνα, Λιβάνη, 2005
- Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, Εναέριος χώρος-Αρχείο Παραβάσεων/Παραβιάσεων και θαλάσσιο χώρο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, Θαλάσσια Συμβάντα
- Νίκος Στέλγιας, «Ερντογάν: Η συνθήκη της Λωζάννης είναι συζητήσιμη», 22 Νοεμβρίου 2016
- Η χάραξη της τουρκικής γεωπολιτικής ως προϊόν ηγετικής φιλοδοξίας. Γιάννης Καρκαζής, Γεώργιος Μπάλτος και Ιωάννης Βιδάκης. Αύγουστος - Σεπτέμβριος 2017, Foreign Affairs
- Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου, Ευθύμιος ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΙΔΗΣ, Ιούλιος 2020 Policy Paper #36, ΕΛΙΑΜΕΠ
- Αλφαβητάρι των Ελληνο-Τουρκικών σχέσεων, Δρ. Θάνος Ντόκος, Κείμενο Εργασίας Νο 11/2010, ΕΛΙΑΜΕΠ
- Η περιφερειακή στρατηγική της Τουρκίας και η θέση της Ελλάδας, Σταύρος Ι. Δρακουλαράκος, <https://www.enainstitute.org/%CE%B7-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%AF/>
- Τουρκία, η μάστιγα της ανατολικής Μεσογείου – Άρθρο του Ασμου (Δ) Γ. Παπαπολυχρονίου, <https://ikaros.net.gr/%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B1->

[%CE%B7-%CE%BC%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B3%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-](#)

[%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%BF/](#)

- Μια εισαγωγή στην διεθνή θέση της Τουρκίας: Γιατί έχει η γειτονική μας χώρα τεράστια γεωστρατηγική αξία, Ιωάννης Ν. Κωνσταντόπουλος, <https://www.liberal.gr/diplomacy/mia-eisagogi-stin-diethni-thesi-tis-tourkias-giati-echei-i-geitoniki-mas-chora-terastia-geostratigiki-axia/219335>
- ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ, http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassy_budapest.nsf/ceb14_gr/ceb14_gr?opendocument, http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/cyprus01_en/cyprus01_en?OpenDocument
- Κυπριακό: Η διεθνής κατακραυγή και το Συμβούλιο Ασφαλείας, <https://www.naftemporiki.gr/story/1752114/kupriako-i-diethnis-katakraugi-kai-to-sembouliao-asfaleias>
- Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων, <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/>
- Ο ρόλος του NATO στα ελληνοτουρκικά και οι προτεραιότητες των ΗΠΑ, <https://www.sofokleousin.gr/o-rolous-tou-nato-sta-ellinotourkika-kai-oi-proteraiotites-ton-ipa>
- FAZ: Καθόλου εύκολες οι συνομιλίες για τα ελληνοτουρκικά, <https://www.dw.com/el/faz-%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CF%8D%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BB%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%B9%CE%BA%CE%AC/a-54822947>
- Ελληνοτουρκικά : Επιμένει στις ίσες αποστάσεις ο Στόλτενμπεργκ παρά τις προκλήσεις Ερντογάν, <https://www.tovima.gr/2020/11/23/politics/ellinotourkika-epimenei-stis-ises-apostaseis-o-stoltenmpergk-para-tis-prokliseis-erntogan/>
- Ελληνοτουρκικά: Ασκήσεις ισορροπίας σε ΟΗΕ και Αν. Μεσόγειο, <https://www.kathimerini.gr/politics/561444739/ellinotourkika-askiseis-isorropias-se-oie-kai-an-mesogeio/>
- Το «παιχνίδι» Γερμανίας - Βρετανίας με τον Ερντογάν και η διπλωματική μάχη στον ΟΗΕ, <https://www.liberal.gr/diplomacy/to-paichnidi-germanias-bretanias-me-ton-erntogan-kai-i-diplomatiki-machi-ston-oie/392610>
- Τα ελληνοτουρκικά και το μέλλον των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας, Ρόναλντ Μαϊνάρντους, <https://www.dw.com/el/%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD-%CF%84%CF%89%CE%BD->

<https://m.naftemporiki.gr/story/1658730>

- Προσδοκίες και ρεαλισμός για τον ρόλο των ΗΠΑ στα ελληνοτουρκικά, <https://m.naftemporiki.gr/story/1658730>
- Το State Department απαντά στην ακραία ρητορική Ερντογάν, Ανδρέας Ρομπόπουλος, <https://www.dw.com/el/%CF%84%CE%BF-state-department-%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AC-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%B1%CE%AF%CE%B1-%CF%81%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%81%CE%BD%CF%84%CE%BF%CE%B3%CE%AC%CE%BD/a-56534349>